

**РАБОТНИЦА
і СЯЛЯНКА**

№ 3 САКАВІК 1960

+ прилож.

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

№ 3

САКАВІК
1960

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ ТРЫЦЦАЦЬ ШОСТЫ

Апошні снег яшчэ не знік,
Не чутны птушак спевы,
Ды свежым сокам сакавік
Удосталь поіць дрэвы.

Трава выглядвае з зямлі
У сонечным зацішку.
Як птушаняты,
на галлі
Расселіся пупышкі.

А заўтра,
ледзьве небакрай
Зарою разгарыцца,
Узніме ўраз вясёлы гай
Мільён зялёных крылцаў.

Трывожным гоманам вясна
Зямныя будзіць сілы.
Вясна,

вясна,
і мне яна
Дае для ўзлёту крылы!..

Артур ВОЛЬСКІ.

Сакавік — фота К. Якубовіча.

За працу, сябры!

У БЕЛАРУСКАГА народа адбылася знамянальная падзея. Яркая старонка ў наша жыццё ўвайшоў XXIV з'езд Камуністычнай партыі Беларусі. Ён падвёў вынікі дзейнасці Кампартыі за чатыры гады і наметіў далейшыя задачы. Галоўная з іх — барацьба за датэрміновае выкананне сямігодкі.

Вялікія поспехі за справаздачны перыяд дасягнуты ў нашай рэспубліцы. Аб'ём прамысловай вытворчасці ў цэлым павялічыўся ў параўнанні з 1955 годам у 1,6 раза. У народную гаспадарку ўкладзена 17,4 мільярда рублёў, што роўна капіталаўкладанням васьмі папярэдніх год. За гэты час пабудавана 25 буйных прадпрыемстваў. На 70 працэнтаў узрасла выпрацоўка электраэнергіі.

Паспяхова развіваецца наша паліўная прамысловасць. З кожным годам расце здабыча торфу. У 1961 годзе ў рэспубліку прыдзе з Украіны прыродны газ.

У недалёкім будучым наша Беларусь будзе рэспублікай з высакаразвітай хімічнай прамысловасцю. За апошнія чатыры гады пабудаваны і дзейнічаюць Бабруйскі і Магілёўскі рэгенератныя заводы, павялічыліся магутнасці Магілёўскага завода штучнага валакна, пабудаваны буйны завод шкловакна ў Полацку. Пачата будаўніцтва буйнага Салігорскага калійнага камбіната на Старобіншчыне і нафтапрацоўчага завода ў Полацку.

Хуткімі тэмпамі расце машынабудаванне ў рэспубліцы. На нашых вачах выраслі заводы аўтаматычных ліній, гадзіннікавы, электратэхнічны, прыборабудаўнічы і іншыя. Машынабудаўнікамі асвоены і створаны сотні тыпаў больш дасканалых станкоў.

Пашырылася наша лёгкая прамысловасць і іншыя галіны прамысловасці, якія вырабляюць тавары і прадметы народнага спажывання.

Усе гэтыя вялікія поспехі прамысловасці дасягнуты ў выніку тэхнічнага прагрэсу, укаранення новай тэхнікі, самааддачай працы рабочых, інжынераў і тэхнікаў рэспублікі.

Дасягненні акрылілі працоўных Беларусі. Калектывы нашых прадпрыемстваў абавязаліся выканаць сямігодку за 6 год, а станкабудаўнікі — за 5 год.

За гэтыя пачэсныя абавязацельствы змагаюцца цэлыя прадпрыемствы, расце лік брыгад камуністычнай працы, якія вынаходзяць новыя магчымасці для дадатковага выпуску прамысловай прадукцыі.

Але нашы поспехі маглі быць яшчэ больш значнымі. Нельга мірыцца з тым, што некаторыя прадпрыемствы не выконваюць сваіх планаў, даюць прадукцыю нізкай якасці. Грашаць гэтым нашы швейныя фабрыкі, абутковыя і іншыя прадпрыемствы.

У рэспубліцы пашыраецца высакародны пачын Валянціны Гаганавай. Толькі ў машынабудаванні 2763 чалавекі перайшлі на самаабслугоўванне станкоў, адмовіўшыся ад паслуг наладчыкаў і слесароў-рамонтнікаў. Сярод імён многіх у справаздачным дакладзе сакратара ЦК КПБ К. Т. Мазурава на з'ездзе былі названы імёны свідравальшчыцы трактарнага завода т. Урбан, брыгадзіра швейнай фабрыкі імя Крупскай т. Шыцько, прадзільшчыцы Гродзенскага тонкасуконнага камбіната т. Чэкель, брыгадзіра з абутковай фабрыкі імя Калініна т. Валодзька, якія паказваюць узоры высокай свядомасці ў працы. Каля 150 тысяч чалавек змагаюцца за ганаровае права называцца брыгадамі і ўдарнікамі камуністычнай працы.

За круты ўздым усіх галін сельскай гаспадаркі нястомна змагаюцца працаўнікі вёскі. За чатыры гады павялічылася вытворчасць усіх відаў сельгаспрадукцыі. На кожныя сто гектараў сельгасугоддзяў вытворана мяса на 20 і малака на 79 цэнтнераў больш, чым у 1955 годзе. Узраслі ўдой малака на 660 кг. Яны складалі ў 1959 годзе 1770 кг на карову. Нягледзячы на гэта, працаўнікам калгасных і саўгасных палёў трэба вельмі многае зрабіць, каб датэрмінова выканаць заданні сямігодкі. Перш за ўсё неабходна рэзка павялічыць грамадскае пагалоўе ўсіх відаў жывёлы, палепшыць племянную справу, павялічыць кармавую базу, арганізаваць у шырокіх маштабах у рэспубліцы адкорм і нагул буйнай рагатай жывёлы, свіней, авечак, птушкі. Трэба рабіць гэта так, як робяць нашы перадавыя калгасы і саўгасы, нашы лепшыя людзі рэспублікі. У нас ёсць у каго павучыцца.

У калгасе «Першае мая» Жалудоцкага раёна, дзе старшынёй т. Назарава А. Ф., вытворчасць мяса на 100 гектараў складае 88 цэнтнераў. Перадавыя калгасы рэспублікі так

арганізавалі справу, што да адкрыцця з'езду партыі выканалі гадавыя планы продажу мяса дзяржаве.

Сярод пераможцаў сацыялістычнага спаборніцтва мы бачым даярак — ветэранаў працы Лідзію Асіюк, Ольгу Галубцову, Ядвігу Будаі, Марыю Дзегцярову, Алену Васілёнак. Усе яны надаілі больш 5000 кг малака ад кожнай каровы.

Спаборніцтва свінарак у рэспубліцы ўзначальваюць Ганна Нікульская і Марыя Ігнатава, якія адкармілі ў мінулым годзе больш як па 1000 свіней. Прыклад гэтых працавітых жанчын падхоплен па ўсёй Беларусі. Толькі ў Слуцкім раёне 18 свінарак абавязаліся адкарміць у 1960 годзе па 1000 свіней.

Гэтых і іншых перадавікоў сельскай гаспадаркі таварыш Мазураў назваў нашым залатым фондам. І сапраўды, людзі адданыя справе, свядомыя будаўнікі камуністычнага грамадства служаць натхняючым прыкладам для ўсіх працоўных. Метады іх працы, вялікія дасягненні паказваюць усім нам, якіх вяршынь можна дамагчыся наша сацыялістычная вёска.

Наша партыя заўсёды сваёй галоўнай задачай лічыла і лічыць клопаты аб людзях і ўсё больш поўным задавальненні іх матэрыяльных і духоўных патрэб.

Лепш за ўсё аб гэтым сведчаць нараджальнасць, якая штогод павышаецца, і зніжэнне смяротнасці ў рэспубліцы. На кожную 1000 чалавек у нас нараджаецца дзяцей больш, а памірае людзей менш, чым у любой капіталістычнай краіне, у тым ліку і ЗША. У гэтым годзе ўсе рабочыя і служачыя краіны прыойдуць на сямігадзінны рабочы дзень без зніжэння заробтнай платы. З кожным годам узрасце даход сем'яў калгаснікаў.

Выплаты па сацыяльнаму страхаванню, дапамогі, пенсіі, стыпендыі, бясплатная медыцынская дапамога, бясплатныя і льготныя пуцёўкі ў санаторыі і дамы адпачынку — усе гэта павышае дабрабыт народа. Толькі за 1959 год у нашай рэспубліцы выплачана дапамогі мнагадзетным і адзінокім маці звыш 160 мільёнаў рублёў.

Прымаюцца вялікія захады да забеспячэння насельніцтва жыллем. За 4 гады пабудавана 140 тысяч новых кватэр у горадзе і 101 тысяча дамоў у вёсцы. Але гэтага ўсё яшчэ недастаткова. Адстае ад патрэбнасці колькасць месц у дзіцячых садах і яслях. ЦК КПБ і Савет Міністраў БССР прымаюць меры да вырашэння гэтых пытанняў.

Вялікае поле дзейнасці перад нашым народам, партыйнымі, савецкімі, прафсаюзнымі арганізацыямі наметіў з'езд нашай партыі. Ад кожнага з нас, дзе б мы ні працавалі, залежыць многае ў датэрміновым выкананні сямігадовага плана, у справе паліпшэння дабрабыту народа, росквіту нашай рэспублікі.

За працу, сябры!

Група дэлегатаў XXIV з'езду Кампартыі Беларусі. Злева направа: брыгадзір брыгады зборшчыц Мінскага гадзіннікавага завода Н. В. Панамарова, машыніст халадзільнай устаноўкі Мінскага мясакамбіната З. П. Петрашкевіч, электразваршчыца завода «Гомсельмаш» Р. Я. Казлова, брыгадзір Гомельскага камбіната «Спартак» О. Д. Якаўцава, галоўны заатэхнік саўгаса «Ціманава» Клімавіцкага раёна П. І. Жукоўская, свінарка калгаса імя Сталіна Касцюковіцкага раёна С. І. Напрэенка, брыгадзір-птушкавод саўгаса імя Калініна Чырванапольскага раёна Н. Д. Сівакова, свідравальшчыца Мінскага трактарнага завода П. І. Урбан, старшыня калгаса імя Чапаева Лепельскага раёна І. Ф. Шкацёнак, прасаўшчыца Мінскага радыёзавода Л. Н. Жукава.

Ленін у Горках. Жнівень — верасень 1922 г.

Да 90-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна

СУСТРЭЧЫ З ЛЕНІНЫМ

М. ЭСЕН

*М. М. Эсен — прафесіянальная рэвалюцыя-
нерка. Яна добра ведала сям'ю Ульянавых.*

*Вобраз Уладзіміра Ільіча — правадыра,
трыбуна, чалавека — намалюваны ва ўспамі-
нах М. М. Эсен пераканайча і ярка.*

Ніжэй мы друкуем урывак з яе ўспамінаў.

Слухаць Леніна на сходах, бачыць яго за работай, паглыбленага ў кнігі, або за вырашэннем палітычных пытанняў, слухаць яго планы паражэння праціўнікаў, яго знішчальныя характарыстыкі — усё гэта давала яркі малюнак яго шматграннасці. Але той не ведае Леніна, хто не бачыў яго і ў звычайнай хатняй абста-
ноўцы.

Я не сустракала больш жыццярэдасных людзей, чым Ленін. Яго здольнасць смяяцца ўсякаму жарту, уменне выкарыстоўваць вольную гадзіну і знаходзіць прычыну для веселасці і радасці былі невычар-
пальныя.

2 Успамінаюцца вечары, якія мы праводзілі ў Лені-
на. Уладзімір Ільіч меў даволі прыемны, крыху глу-

хаваты голас і вельмі любіў паспяваць у хоры і па-
слухаць спевы. Рэпертуар наш быў даволі разна-
стайны. Пачыналі звычайна з рэвалюцыйных пе-
сень — «Інтернационала», «Марсельезы», «Варша-
вянки» і іншых. З вялікім пачуццём спявалі «Заму-
чен тяжелой неволей», «На старом кургане в широ-
кой степи». Падабаліся Уладзіміру Ільічу песні Сібі-
ры — «Ревела буря», «Славное море, священный
Байкал» — і песня пра Сцяпана Разіна — «Есть на
Волге утес».

... Часам на вечарах дэкламавалі вершы Някраса-
ва, Гейне, Беранжэ.

Часта на прагулках або седзячы за вячэрнім чаем
Уладзімір Ільіч любіў пагаварыць пра літаратуру, пра
яго любімых пісьменнікаў Шчадрына, Някрасава,
Чарнышэўскага, асабліва пра апошняга. Чарнышэў-
скага Ленін лічыў не толькі выдатным рэвалюцыяне-
рам, вялікім вучоным, перадавым мысліцелем, але
і буйным мастаком, які стварыў непераўзыйдзеныя
вобразы сапраўдных рэвалюцыянераў, мужных, бяс-
страшных барацьбітоў тыпу Рахметава.

— Вось гэта сапраўдная літаратура, якая вучыць.

вядзе, натхняе. Я раман «Што рабіць?» перачытаў за адно лета разоў пяць, знаходзячы кожны раз у гэтым творы ўсё новыя хваляючыя думкі, — гаварыў Ленін.

Ідэйную накіраванасць у мастацкіх творах Ленін ставіў вышэй за ўсё, і таму ён так цаніў і любіў Ня- красава, якога амаль усяго ведаў напамяць...

Надзвычайная была рыса ў Леніна — ён ніколі не даваў адчуваць сваёй перавагі, не душыў сваім аўтарытэтам, лічыўся з думкай іншых, бачыў у кожным таварышу роўнага сабе. Таму так лёгка было з ім, так радасна і свабодна дыхалася каля яго. Ён умеў уважліва выслухаць субяседніка, уцягнуць у спрэчку, прымусіць выказацца да канца, а калі бачыў, што субяседнік не зводзіць канцоў з канцамі, блытаецца ў супярэчнасцях, ён, дабрадушна пасмейваючыся з зарваўшагася спрачальніка, які давёў сваю думку да лагічнага абсурду, накіроўваў яго на правільны шлях, не закранаючы самалюбства, не збіваючы з панталыку.

У прысутнасці Леніна думка абстралялася, хацелася больш ведаць, думаць, чытаць, вучыцца і галоўнае — працаваць. Ад адной думкі, што Ленін ведае аб тваёй рабоце, падзесяцяраліся сілы.

Уладзімір Ільіч быў бязмежна ўважлівы да тых, хто ішоў у нагу з партыяй, хто змагаўся за рэвалюцыйны марксізм, за справу вызвалення рабочага класа, за сацыялізм, але быў бязлітасны да сваіх палітычных праціўнікаў, быў непахісны пры абароне сваіх прынцыповых пазіцый...

У 1903 годзе я пазнаёмілася з усёй сям'ёй Ульянавых. Што гэта была за цудоўная сям'я! Звязаная велізарнай любоўю адзін да аднаго, агульнасцю інтарэсаў, падпарадкаваўшая раз назаўсёды сваё жыццё, свае інтарэсы справе партыі, справе рэвалюцыі, гэта была сапраўдная сям'я, якой яна малявалася нам у далёкай будучыні. Любоў Уладзіміра Ільіча да сям'і, пяшчотныя клопаты аб маці падкрэслівалі выключную сувязь гэтай сям'і, якая ніколі не перарывалася і праходзіла праз усё жыццё Леніна. Калі я ўпершыню трапіла да Ульянавых, я зразумела, колькі радасцей можа даць такая сям'я, колькі шчасця ў гэтых клопатах аднаго аб другім, у гэтым узаемным разуменні, любові і дружбе.

Маці Ульянавых, Марыю Аляксандраўну, усе мы палюбілі з першай сустрэчы. Да гэтага часу стаіць перад вачыма яе мілы, ясны твар з такімі маладымі, бліскучымі, бясконца добрымі вачыма. Толькі пазнаўшы Марыю Аляксандраўну, я зразумела сакрэт чароўнасці Уладзіміра Ільіча. Клопаты аб людзях праяўляліся ў Марыі Аляксандраўне і ўсёй сям'і Ульянавых з выключнай сілай. Колькі гора ўзвалілася на плечы гэтай жанчыны. І з якой мужнасцю яна яго пераносіла! Цяжка было выказаць Марыі Аляксандраўне спачуванне — яна ніколі не скардзілася, ніколі не гаварыла аб тым, што ёй цяжка. Уладзімір Ільіч разумеў, як цяжка яна перажывала і пакаранне смерцю старэйшага сына Аляксандра, і смерць дачкі Ольгі, як пакутавала ад пастаянных арыштаў іншых сваіх дзяцей. Пакутавала, але ніколі не пратэставала, ніколі не спыняла іх. Марыя Аляксандраўна жыла інтарэсамі дзяцей не толькі ў звычайным жыццёвым сэнсе — яна была іх таварышам і другам і мужа пераносіла ўсе цяжкасці.

Я прыехала ў Жэневу хутка пасля арышту Ганны Ільінічна, Марыі Ільінічна і Дзмітрыя Ільіча. Уладзімір Ільіч падрабязна распытваў аб маці, і столькі стрыманага гора і жалю было ў яго вачах, калі ён гаварыў аб яе адзіноце і трывозе! Ганна Ільінічна не раз гаварыла, што Уладзімір Ільіч настойваў, каб хто-небудзь быў заўсёды пры маці, і што гэтая роля выпадала звычайна на яе.

Перад ад'ездам з Кіева я забягала некалькі разоў да Марыі Аляксандраўны: яна ўся аддалася клопа-

там аб тым, каб палепшыць турэмнае жыццё дзяцей, і цэлымі днямі прастойвала ля варот Лук'янаўскай турмы з перадачамі для іх.

...Больш за ўсё кранала мяне ў Леніне яго нейкая надзвычайная ўвага, якой ён акружаў сваіх блізкіх. Асабліва ўважлівы ён быў да Надзеі Канстанцінаўны і яе маці, з якой у яго была вялікая дружба.

Зладжанасць жыцця, падабенства густаў Уладзіміра Ільіча і Надзеі Канстанцінаўны былі выключныя. Мяне спачатку здзіўляла іх абстаноўка. У той час як у Жэневе ўсе жылі на еўрапейскі лад, у добрых пакоях, спалі на sprужынных матрацах, таму што пакой і жыццё былі ў Жэневе параўнальна дзяшовыя, Ленін жыў у доме, які нагадваў дом рускага заштатнага горада. Унізе змяшчалася кухня, яна ж і сталовая, вельмі чыстая і акуратная, але амаль пазбаўленая мэблі, збоку — невялікі пакой, дзе жыла маці Надзеі Канстанцінаўны, і наверху — спальня, яна ж рабочы пакой Ільіча: два простыя вузкія ложка, некалькі крэслаў, па сценах паліцы з кнігамі і вялікі стол, завалены кнігамі і газетамі. Мне спачатку здалася шэрай гэтая абстаноўка, але пабыўшы там раз, другі, не хацелася ісці, так проста і ўтульна там адчувалася, нішто не абмяжоўвала. Гэтая прастата абстаноўкі асабліва добра дзейнічала на рабочых. Усе адчувалі сябе, як дома.

Уладзімір Ільіч не быў аскетам: ён любіў жыццё ва ўсёй яго шматграннасці, але знешняя абстаноўка, яда, адзенне і інш. не адыгрывалі ніякай ролі ў яго жыцці. Тут не было нястач, свядомага адмаўлення, а проста не было ў гэтым патрэбы. Не памятаю, каб калі-небудзь, нават жартуючы, гаварылася аб смачнай страве, каб надавалася значэнне адзежы. Пілі, елі, апраналіся, але гэты бок жыцця нічыёй увагі не прыкоўваў.

Звычайная дзённая абстаноўка такая. Уладзімір Ільіч сядзіць, паглыблены ў работу, або ідзе працаваць у бібліятэку. Надзея Канстанцінаўна разбірае карэспандэнцыю або шыфруе пісьмы, маці займаецца нескладанай гаспадаркай, на якую ўсё ж траціцца шмат клопатаў і працы. Успамінаючы гэтую цудоўную жанчыну, разумееш, як шмат палегчання і ўтульнасці ўнесла яна ў жыццё Уладзіміра Ільіча і Надзеі Канстанцінаўны. Яна не расставалася з імі ўсё жыццё. Разам з імі была ў ссыльцы, у эміграцыі, у 1905 годзе прыехала разам у Расію і зноў эмігрыравала. Уладзімір Ільіч адносіўся да яе з пяшчотнай клапацілівасцю.

Пераклад з рускай мовы.

Павел ВОРАНАЎ

ПРА МЕСЯЦ

Міргалі зоркі над прылесем,
Блішчэў вячэрні луг расой.
Мне бацька паказаў на месяц:
— Глядзі, браты вунь дзеляць
соль.

Яснала месячнае ззянне,
Свяціла з неба ўсё ярчэй.
За праўду я прыняў паданне
Начлежных ліпеньскіх начэй.

І бачыў сам:
Гарой гарбатай
Ляжыць соль белая, як снег.
А нейкім коўшам ці лапатай
Брат брату сыпле яе ў мех.

Бы клапаўшчык, насыпле цэлы,
Завяжа, кажучы:
— Гатоў!

І мне, маленькаму, карцела
Пагасцяваць у тых братоў.

Паслухаць, як там
размаўляюць,
Ці ёсць там возера і лес!
І каб мне лесвіца такая,
Дык я адважыўся б — палез.

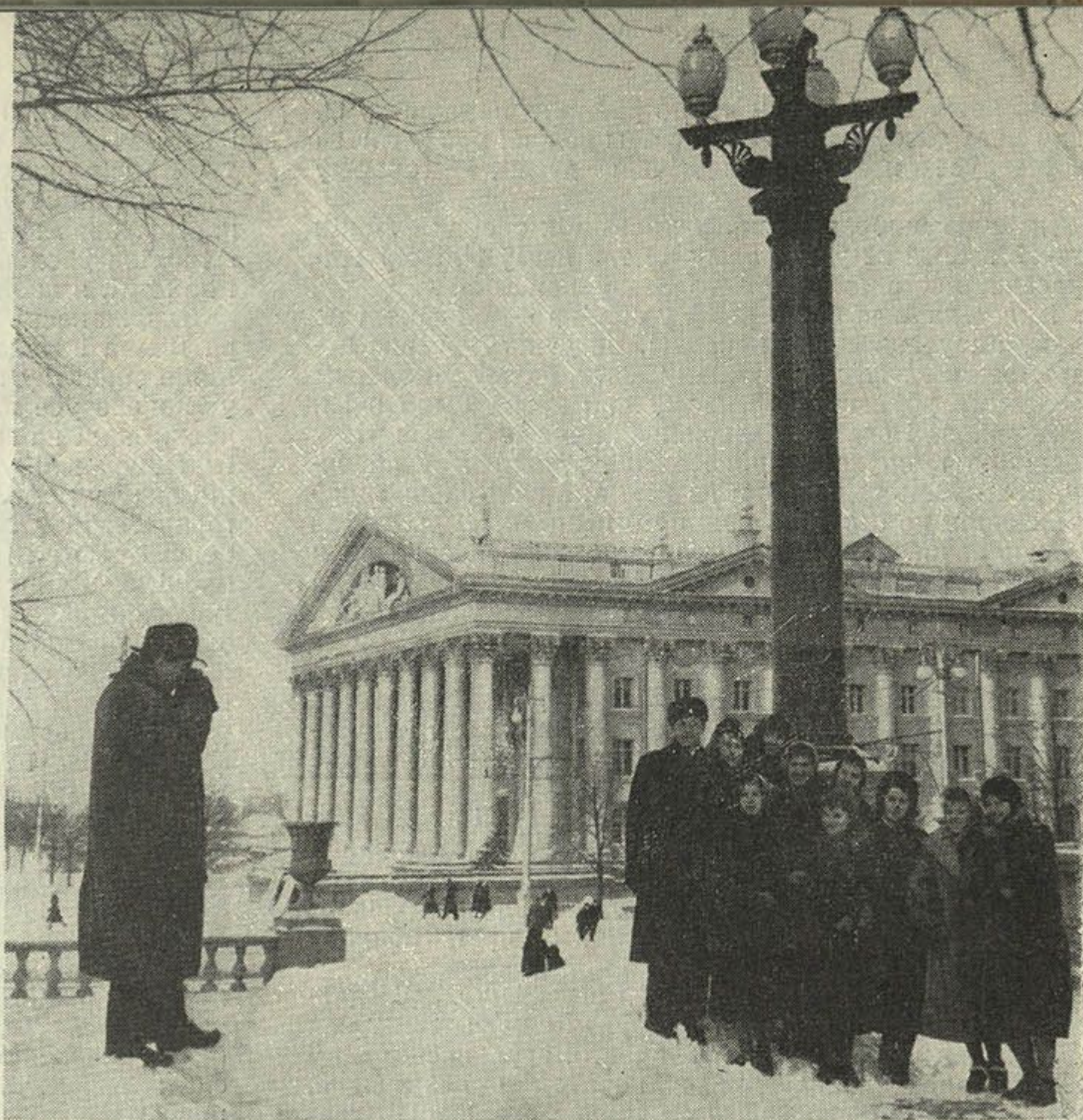
Але занадта ўжо высока,
Не дабярэшся за гады.
Адно: глядзеў зайздросным
вокам.
Калі ж падзеляцца браты!

А сёння час жаданай мэты
Мне расчыняе неба столь.
Братам на іншыя планеты
Я завязу сваю хлеб-соль.

Раскажыце і пра гэта, пані Такэгамі Маса

Міша Ігнацьеў («Наш Міша», дзяўчаты інакш яго не завуць) без фотаапарата сваю брыгаду не суправаджае. Вось яшчэ адзін агульны здымак — на фоне Палаца культуры прафсаюзаў.

Фота П. Нікіціна.

НЕ так даўно ў Мінску гасціла дэлегацыя японскіх жанчын. Госці знаёміліся з нашай сталіцай, цікавіліся культурным жыццём і звычаямі беларускага народа і, безумоўна, асабліваю цікавасць праяўлялі да нашых жанчын і дзяцей. Яны наведвалі гарадскія дзіцячыя сады і яслі, былі на швейнай фабрыцы імя Крупскай і на камвольным камбінаце, наведвалі Мінскі гадзіннікавы завод — гэтыя прадпрыемствы, дзе, можна смела сказаць, усю справу вырашаюць жаночыя рукі. Натуральна, у гасцей было многа пытанняў. І адно з іх было такое: што ж самае галоўнае ў жыцці савецкай жанчыны?

На гэтае пытанне кіраўніку дэлегацыі японскіх жанчын пані Такэгамі Маса адказала дваццацігадовая Тамара Садоўская, брыгадзір брыгады камуністычнай працы 2-га зборачнага цэха гадзіннікавага завода.

— Самае галоўнае ў маім жыцці і ў жыцці ўсіх маіх таварышак — гэта наша праца.

І вось мне хочацца «дапоўніць», як прынята ў нас казаць, Тамару, растлумачыць больш падрабязна, чаму сапраўды мы, савецкія жанчыны, лічым кожную сваю працу асноўным у сваім жыцці, чаму вельмі часта мы не можам жыць без яе, чаму яна — сэнс усяго нашага жыцця.

Гэтымі днямі стрэлася я з адной даўняй сваёй знаёмай. Старой настаўніцай. Заслужаным, паважаным чалавекам у рэспубліцы. Загаварылі пра жыццё, пра справы.

— Ай, не кажыце. Якое там жыццё. На пенсію збіраюся.

— Даруйце, Ніна Іванаўна, дык чаго так хвалявацца? Вы ж ужо напрацаваліся 35 год у школе. Штодня сшыткі. Штодня клопат. Адпачніце.

— Так, і сшыткі, і клопат, і двойкі — усё гэта так... Але ўявіце сабе чалавека, які 35 год з дня ў дзень гутарыў сам-насам з гэтымі сшыткамі, штодня кіпеў, захоплены гэтым школьным клопатам, штодня вітаў (і яго віталі!) сотні дзіцячых вачэй... А што такое дзіцячыя вочы — вам не трэба раскажваць... І вось гэты чалавек аднойчы раніцой прачынаецца — і нічога гэтага ў яго ўжо няма...

— Дарагая Ніна Іванаўна, вучні вашы вас не забудуць. Яны будуць наведваць вас.

— Не забудуць. Будуць наведваць. І дзяржава мяне не забудзе. Кожны месяц, каб мне не турбавацца самой, паштальён будзе прыносіць мне пенсію дадому... У вас самой ёсць справа, якую вы

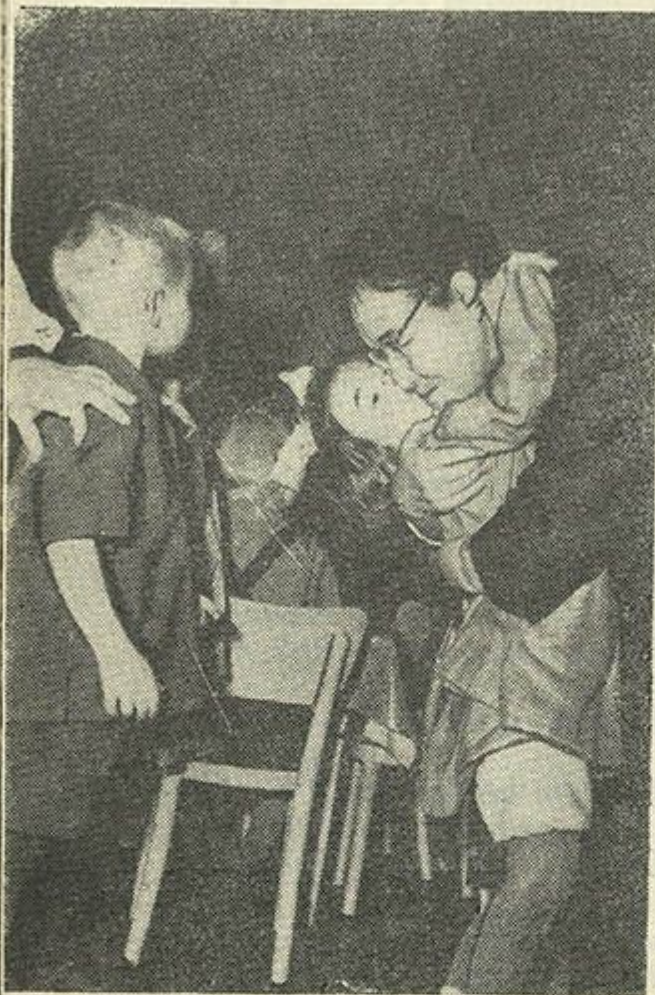
любіце і без якой не можаце жыць, дык скажыце, вас магла б супакоіць пенсія і хатні дабрабыт без клопату, без турбот, без вашых рэдакцыйных заданняў, без поспехаў і няўдач?

— О, не! — вырвалася ў мяне.

— Вось бачыце, — прамовіла старая настаўніца. — Такія ўжо ў нас жанчыны... Хатняга свету, пакаёвага цяпла нам мала.

Прыпамінаючы гэтую гутарку са старой настаўніцай, міжвольна ў думках я зноў выклікаю вобразы дарагіх нашых японскіх гасцей. Я ведаю, як нялёгка прыходзіцца ім у сваёй краіне жыць і змагацца.

«Анёламі прыгожасці» і «багінямі дабра» нярэдка называюць турысты японскіх жанчын — гэтых пяшчотных кветак краіны «ўзыходзячага сонца»... Вельмі часта іх лічаць істотамі незвычайнымі, культурай іх захапляюцца, а іх пакорнасць мужу, адданасць дому і сям'і ставяць у прыклад... І не дзіва. З малых год японка вучыць напамяць «Вышэйшую школу для жанчын». У гэтай «школе» сказана пра ўсё і на ўсё жыццё!.. Жанчына абавязана заўсёды мець прыемны выраз твару і быць вясёлай. Ні ў якім выпадку, як

Вось і надышоў час развітання... Дзеці — яны заўсёды і ўсюды аднолькава мілыя і пяшчотныя. І ў Японіі і ў Маскве. Пані Такэгамі Маса ў дзіцячым садзе Маскоўскай фабрыкі «Чырвоны Кастрычнік».

бы з ёю ні абышліся, жанчына не павінна абурацца. Жанчына павінна толькі клапаціцца пра шчасце свайго мужа... Бо ён «высокі, як неба, а яна супраць яго, як зямля»... Нездарма па старому звычаю нованароджанга, калі гэта была дзяўчынка, на тры дні клалі на зямлю... Ты жанчына — і вышэй зямлі табе не ўзняцца!

Доктар Сукарна ў сваёй выдатнай кнізе па жаночаму пытання «Сарына» піша: «Калі японка выходзіць замуж, яна павінна быць апрагута ў белае, а ў японцаў белы колер — колер смерці! Гэта сімвалічнасць азначае, што замужняя жанчына для сваіх імкненняў і жаданняў памірае. Яе бацькі ў гэты час паляць агонь, паляць агонь так, як гэта робяць, калі памірае хто з членаў сям'і. Яна застаецца жыць толькі для Яго, толькі для Мужа. Яна не можа сказаць ні слова, калі муж вернецца позна ноччу ад прастытуткі. Яна павінна толькі цярдліва чакаць, чутка прыслухоўваючыся, каб як толькі пачуюцца на лесвіцы крокі мужа, зараз жа адчыніць яму дзверы і пачціва страць яго на каленях». О, пані Маса, вы самі добра ведаеце, што ў краіне «ўзыходзячага сонца» жанчыне сонца не свеціць. Яно яшчэ нават не зусім узышло для яе. Яно яшчэ толькі ўзыходзіць і будзіць японскіх жанчын на барацьбу за сваю чалавечую годнасць.

Вы бачылі нашых работніц. Хіба не гарэлі вашы вочы захапленнем, калі вы прыйшлі ў брыгаду Тамары Садоўскай і акружаныя яе 20 сяброўкамі (маладымі, прыгожымі — адна другой прыгажэй!) распыталі іх пра іх жыццё. Вы самі не маглі заўважыць, як памаладзеў у гэтым маладым бесклапотным акружэнні ваш прытомлены далёкай дарогай і немалымі гадамі твар...

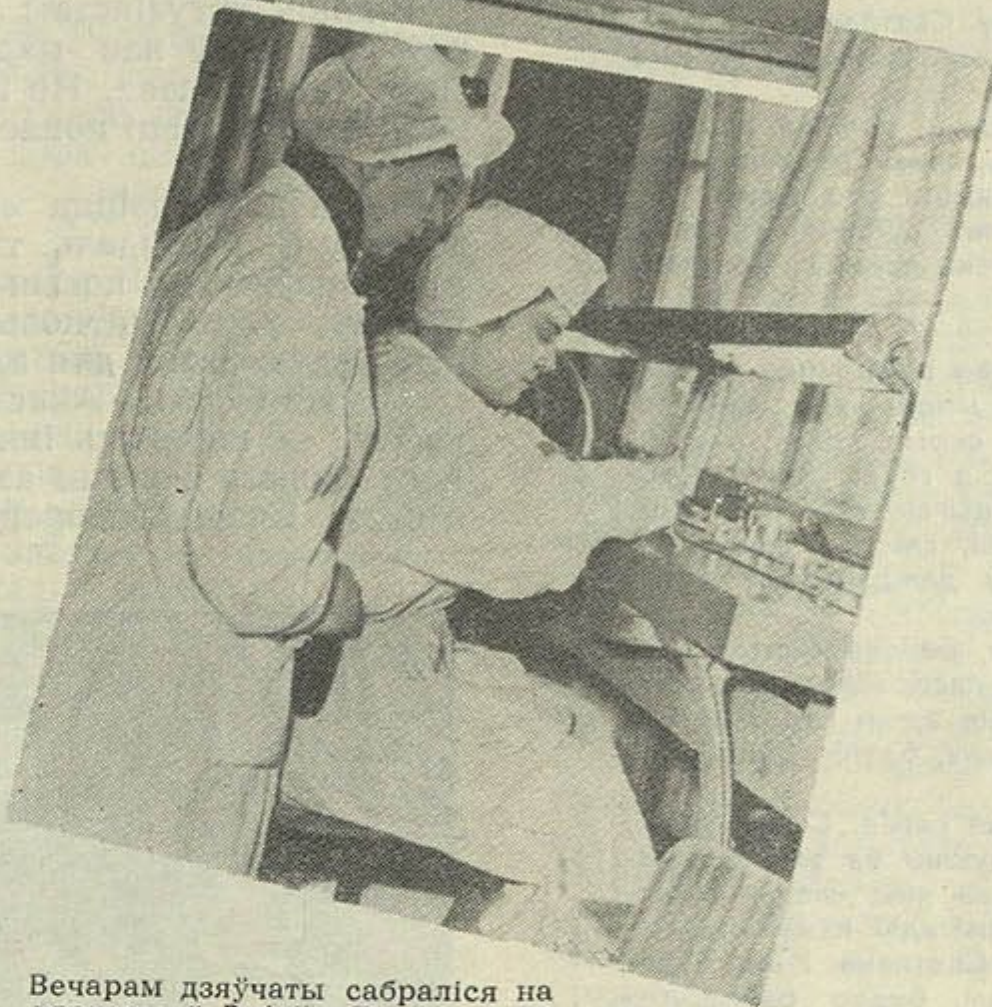
Яны казалі вам, гэтыя дзяўчаты, — што самае галоўнае ў іх жыцці — праца.

Але ж яны не казалі вам і сатай долі таго, што звязана з гэтай іх працай.

Шкада, што ў вашай дэлегацыі не было магчымасці затрымацца ў Мінску, а то вы ўбачылі б, як жывуць гэтыя дзяўчаты. Перш-наперш, мусіць, у гэту суботу яны запрасілі б вас пайсці разам з імі на прэм'еру «Пікавай дамы»... У нядзелю вы схадзілі б у наш Мастацкі музей... Сярод тыдня вы, напэўна, папалі б на нечыя імяніны. Вас запрасілі б на каток, у лыжны паход. Вам

адвялі б самае пачэснае месца на пасяджэнні «Клуба дзяўчат» і папрасілі б выказаць вашы пажаданні клубу... Яны вельмі маглі б спатрэ-

біцца. Тым больш, што «Клуб дзяўчат» рыхтуецца да камсамольскага вяселля, а гэта немалы клопат. Вас, напэўна, зацікавілі б

Вечарам дзяўчаты сабраліся на кватэры ў Эміліі Ліпень, каб паслухаць музыку. Маю Мілановіч (справа) наш фотарэпарцёр застаў у кабінце графікі політэхнічнага тэхнікума. Брыгадзіру Тамары Садоўскай неабходна быць у курсе ўсіх аперацый сваіх таварышак. Злева — Тамара, справа — зборшчыца Галіна Хаванская.

і нашы беларускія песні і ганцы — з вялікім захапленнем запрасілі б вас дзяўчаты на вечар заводскай самадзейнасці...

Мінулай вясной «Клуб дзяўчат» наладжваў паркалёвы балі... Нікому чамусьці не прыйшло ў галаву папыць сабе японскае кімано. Хто ведае, магчыма ў гэтым сезоне, пад уражаннем знаёмства і гутарак з японскімі жанчынамі, заводскія модніцы і з'явіцца на балі у гэтым прывабным жаночым убранні...

Вы скажаце: «І ўсё гэта адны дзяўчаты? Усё самі?», Вядома, самі. Але не заўсёды самі... У маладых дзяўчат заўсёды ёсць сябры-юнакі...

Яны не абміноўваюць увагай дзяўчат Мінскага гадзіннікавага завода.

...Мусіць, пасля майго каротенькага расказу вам, пані Маса, лягчэй будзе зразумець тое, што сказала вам Тамара Садоўская — гэты яснавокі 20-гадовы брыгадзір брыгады камуністычнай працы.

Сапраўды, што, як не завод, як не праца і не тая паўнакроўная рэчаіснасць, якая бурліць тут, у іх на заводзе, — складае сэнс і з'яўляецца асноўным у іх жыцці.

Тамара Садоўская і яе брыгада — не выключэнне. Вы, пані Маса, бывалі і на іншых нашых прадпрыемствах, пабывалі ў яслях і садах і вы ўпэўніліся, што ў нас, у Савецкім Саюзе, жанчына можа ўсё!

Яна і работніца. Яна і настаўніца. Яна і доктар. Яна і вучоны, якому пад сілу расчыпіць ядро атама. Яна і ў небе і на моры. І да таго ж — яна маці, якая ўмее пяшчотна любіць сваіх дзяцей, і жонка, якую любіць і паважае муж!

Паважаная пані Такэгамі Маса!

Мы атрымалі вашу пісьмо — ужо з вашай радзімы, з Японіі. Вы пішаце: «Мы адчулі глыбокую павагу і шчырую зайздасць да Вашага жыцця і таго вялікага развіцця, якім могуць толькі захапляцца народы...» Вы пішаце, што будзеце расказваць у Японіі пра сваю паездку ў Савецкі Саюз.

Сардэчна просім вас, пані Такэгамі Маса, не забыць расказаць пра нашых беларускіх жанчын.

Алена ВАСІЛЕВІЧ

Святлана прыйшла на завод

Аднойчы вечарам бацька сказаў Святлане:

— Хопіць табе быць пасудамыйкай. Пойдзеш на наш завод, я дамовіўся.

Нічога не адказала Святлана, толькі вялікая радасць засвяцілася ў яе чорных, як вугаль, вачах, радасць, якая бывае ў чалавека, калі здзяйсняюцца яго мары.

На Мінскім мотавелазаводзе яе сустрэлі ветліва. Стары майстар таварыш Рудакоўскі падвёў Святлану да галоўнага канвеера.

— Прыглядайся, — сказаў ён.

Так пачалося для Святланы новае працоўнае жыццё.

Табар... Слова кароткае, а як многа яно азначае! Чарада павозак, крытых шатрамі, скрып колаў, чаўканне конскіх капытоў, выцягваемых з гразі. Дождж, холад, спека... Да ўсяго прывыкае цыган, гэта яго доля. І дзяды і прадзеда іх вандравалі, глыталі дым кастроў, падстаўлялі твар халоднаму дажджліваму ветру і думалі так трэба, інакш нельга...

Калі ж Іван Мікалаевіч Пасевіч, бацька Святланы, у верасні 1939 года пакінуў табар, паспрабаваў аседлага жыцця, ён за гэта самае жыццё не адзін год змагаўся ў партызанскім атрадзе імя Чапаева, бязлітасна граміў фашыстаў.

Цяпер у яго дружная працавітая сям'я. Сыны Міхаіл і Мікалай — арматуршчыкі, працуюць на заводзе жалезабетонных канструкцый. Абодва яны члены брыгады, якая змагаецца за званне брыгады камуністычнай працы. І вось на завод прыйшла Святлана. І яна будзе сапраўдным працоўным чалавекам, будзе рабіць цудоўныя машыны, якія птушкаміносяцца па дарогах, а не гадаць на картах, не вандраваць...

Свайму мужу, які служыць у радах Савецкай Арміі, Святлана часта піша цёплыя і доўгія пісьмы. У іх яна расказвае пра сына, які вельмі вырас і чакае тату. Яна піша аб тым, як цудоўна працаваць на заводзе, які тут дружны калектыў і якая гэта цікавая работа — спіцоўшчыца. Піша яна і пра сваю мару: пасля дэмабілізацыі Ваня таксама будзе працаваць на іх заводзе, які стаў для яе родным домам.

Фота П. Нікіціна.

Італьянская? Не, баранавіцкая

УАДДЗЕЛЕ трыкатажу было ажыўлена. Адна з пакупніц з цяжкасцю выбралася ад прылаўка. Яе адразу абступілі і папрасілі паказаць пакупку: я ўбачыла шарсцяны джэмпер прыгожага бэзавага колеру.

— Якая мілая кофточка і такая дзяшавая, — з захапленнем гаварыла ўладальніца пакупкі.

— Гэта, вядома, італьянская, — з выглядам знатака вызначыла маладая дзяўчына.

— Не, што вы, — перабілі яе, — гэта хутчэй венгерская, мяркуючы па колеру і фасону.

Я моўчкі слухала размову гэтых жанчын, якія яўна схіляюцца перад усім заходнім і не заўважаюць свайго, айчыннага. Мне вядома «радзіма» гэтай кофточкі. Нарэшце, хтосьці разгледзеў фабрычны ярлык:

— Баранавіцкая трыкатажная фабрыка, — пачулі ўсе.

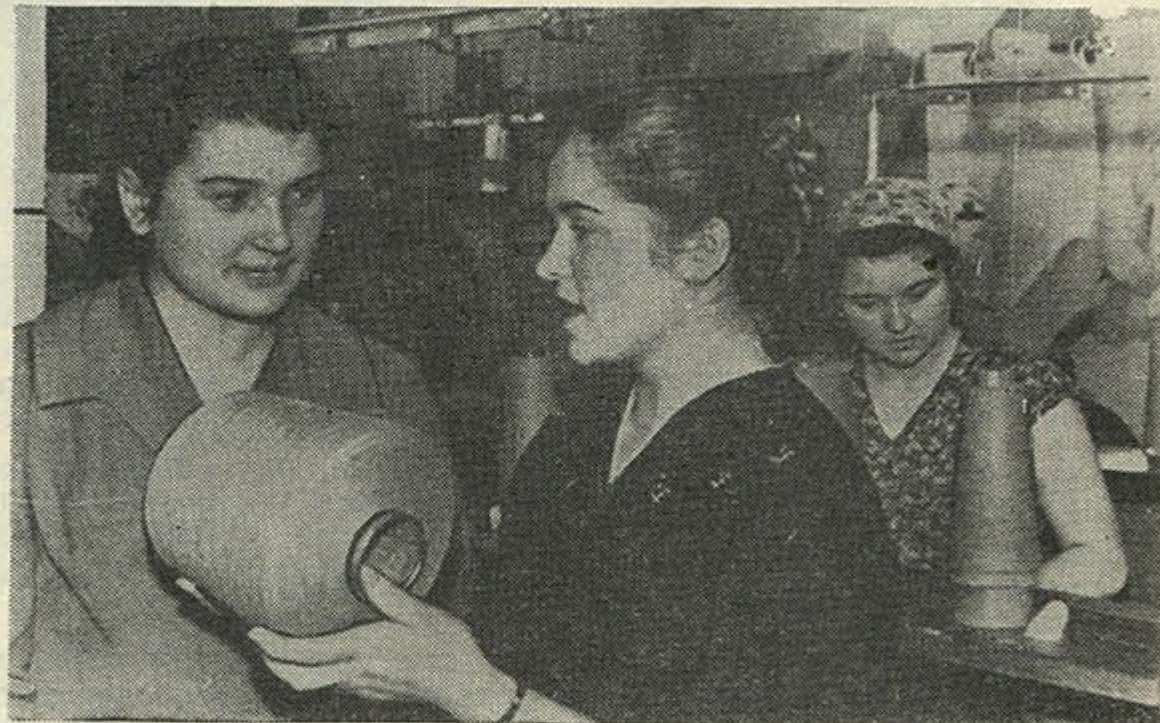
Так, гэта кофточка, якая так падабалася ўсім, была звязана нашай фабрыкай. Не буду ўтойваць — пахвала пакупніц-мінчанак даставіла мне задавальненне. Пакупнік — наш галоўны суддзя. Калі ён добра адзываецца аб рэчы, значыць гэта сапраўды так.

Шмат патрабаванняў прад'яўляюць жанчыны: іншыя глядзяць, каб кофточка была шчыльнай вязкі і колерам цяплей, другія, наадварот, любяць светлыя далікатныя таны або яркую афарбоўку. Адным падабаецца доўгі рукаў, другім палюбіўся кароткі рукаў крою кімано. Я рада сказаць, што фабрыка імкнецца задаволіць густы многіх.

Вялікім энтузіястам у распрацоўцы новых фасонаў лічыцца ў нас мадэльер-канструктар Анастасія Пятроўна Агапова. Не праходзіць дня, каб мадэльер не ўнесла штосьці новае па мадэлях і па паліпшэнню якасці.

Часта прыходзіцца «ваяваць» з ёй галоўнаму інжынеру С. І. Сіндэль, таму што Анастасія Пятроўна, распрацоўваючы новыя мадэлі, патрабуе прыгожых гузікаў, уводзіць новы крой каўняроў, фігурную рэльефную вязку для аддзелкі. Толькі і чуеш:

— Не будзем, Анастасія Пятроўна, вязаць гэтую кофту, — гаворыць інжынер, разглядаючы ўзор новага чорнага жакета, аздобленага каймой, вывязанай з белай і чорнай шэрсці. — Вы забываеце, што мы

Дзве Валі — ударніца камуністычнай працы. Сапег (злева), побач Ларына, брыгадзір.

абавязаны зніжаць сабекошт, а вы падаражаеце яго.
— А вы забываеце, што густы нашых жанчын растуць і ніхто ўжо не хоча насіць жакетаў, якія мы «ахрысцілі» мянушкай «бывай, маладосць».

Сапраўды, быў такі выпадак: прыслалі нам узор: прамы, бясформенны жакет цёмна-карычневага колеру, з нейкімі нязграбнымі гузікамі, з вялікімі накладнымі кішэнямі і каўняром пад самы падбародак. Апанула яго маладзенькая дзяўчына і проста на вачах ператварылася ў бабулю.

На адным партыйным сходзе абмяркоўвалася пытанне аб падзешаўленні прадукцыі. Многія выказаліся, што дабівацца гэтага трэба не за кошт спрашчэння фасонаў, а за кошт укаранення механізацыі.

— Вось дзе крыніца падзешаўлення нашых вырабаў, — гаварылі камуністы.

У вязальным цэху амаль усе машыны прыводзіліся ў рух уручную. І мы вырашылі цалкам механізаваць цэх. Аснасцілі яго фангавымі машынамі, якія атрымалі ад маскоўскага завода футравых і трыкатажных машын. Няхай не крыўдзяцца таварышы масквічы на наш папрок, але літаральна праз месяц у машынах усе дэталі, якія труцца, выйшлі са строю. Інжынерна-тэхнічным работнікам фабрыкі давялося нямаля падумаць, каб палепшыць канструкцыю гэтых машын. Зараз яны працуюць добра. Апрача гэтага, правялі комплексную мадэрнізацыю яшчэ дваццаці машын. Нашы рацыяналізатары прапанавалі выкарыстаць для гэтага прывод з раменнай перадачай.

Многія ўпадабалі трыкатаж з начосам. Фабрыка не мела абсталявання, каб рабіць начос. Слесар В. П. Стрыга сканструяваў станок для начосу палатна з паўшарсцяной тканіны. В. П. Стрыга з'яўляецца аўтарам і яшчэ адной цікавай прапановы — ён механізаваў дзве фангавыя машыны для вырацоўкі аддзелачнай бейкі, што вызваліла дванаццаць работніц.

Механізацыя плюс шырокае ўкараненне рацыяналізатарскіх прапанов рабочых дазволіла калектыву трыкатажніц выканаць гадавое заданне на дванаццаць дзён раней тэрміну, даць звыш плана прадукцыі на 805 тысяч рублёў з сэканомленай сыравіны.

Добра папрацавалі нашы дзяўчаты. Яны ж складаюць абсалютную большасць у калектыве, многія прыйшлі да нас пасля дзесяцігодкі. Гэта яны адгукнуліся на заклік перадавых прадпрыемстваў краіны працаваць па-камуністычнаму. На фабрыцы зараз восем брыгад саборнічаюць за права называцца брыгадамі камуністычнай працы. Хто з іх першы ўдастоіцца гэтага ганаровага звання — пакуль невядома: перадавымі ідуць некалькі брыгад і адна з іх брыгада вязальшчыц Лены Капач. Яна ў асноўным складаецца са скончыўшых дзесяцігодку, трое вучацца завочна ў тэхнікумах, іншыя — у гуртках тэхнічнай і палітычнай вучобы. Маладыя работніцы добра авалодалі новымі машынамі. Выконваюць план на 120—125 працэнтаў. Яны першымі ўнеслі прапанову працаваць без бракёра.

Брыгаду Валі Ларынай называюць брыгадай неразлучных. Іх дваццаць — маладых, юных, поўных энергіі і вясёлага задору. Яны ўсюды разам: у кіно, у парку, на вечарах самадзейнасці. Іх важаку Валі Ларынай — дваццаць год. Яна любіць павесяліцца, як і ўсе дзяўчаты, але ўмее і працаваць калі трэба. Гэта яны — «неразлучныя» — пачалі першымі на фабрыцы працаваць па-новаму.

Аднойчы Валя прыйшла ў партком і прапанавала:

— Будзем працаваць брыгадным спосабам. Зараз кожная вяжа кофтакі поўнасцю — ад пачатку да канца. А мы прапануем падзяліць работу — няхай адны спецыялізуюцца на вязцы рукавоў, другія — на вязцы спінак, трэція — полачак і г. д.

У фабрычнай лабараторыі. Мадэльеры Анастасія Пятроўна Агапова (злева) і Ольга Макаренко рыхтуюць новую мадэль жаночага світара.

Адна з лепшых фангоўшчыц фабрыкі Матрона Аляксандраўна Втарых. (Здымак уверсе злева). Брыгадзір Антаніна Іосіфаўна Аскальдовіч правярае на канвееры гатовую прадукцыю. (Здымак унізе).

Партыйная арганізацыя падтрымала прапанову дзяўчат і не памылілася: у брыгадзе прыкметна павысілася прадукцыйнасць працы, студзеньскі план яны выканалі на 146 працэнтаў. Кожная з вязальшчыц вывучыла тэхналагічны працэс вязкі сваёй дэталі, ёй цяпер не прыходзіцца часта пераключаць машыну, пераходзячы ад адной дэталі да другой. Вось таму лепшая вязальшчыца Валя Сапега здолела абслугоўваць дзве машыны. Зараз так працуюць і астатнія.

На фабрыцы вырасла шмат добрых, актыўных работніц вытворчасці. У швейным цэху шмат год працуе Антаніна Іосіфаўна Аскальдовіч. Спачатку яна была швачкай, а потым яе вылучылі майстрам змены. Змена Аскальдовіч — перадавая, трымае пераходны вымпел цэха. Нядаўна майстар Аскальдовіч з групай работніц выязджала на Маскоўскі трыкатажны камбінат. Шмат цікавага, павучальнага ўбачыла Антаніна Іосіфаўна там і адразу ж паставіла пытанне аб палепшэнні некаторых працэсаў у сваім цэху.

Немагчыма пералічыць усіх работніц, якія варты таго, каб аб іх ведалі ў рэспубліцы. Іх шмат і з кожным днём робіцца больш. Гэта іх рукамі звязаны такія прыгожыя кофтакі, джэмперы, світры, палюверы, камізэлькі, жакеты, лыжныя касцюмы, прыгожыя жаночыя шалі з кутасамі, якія па якасці вырабу не ўступаюць імпортным. Яны ўступаюць ім у адным — у цане, — нашы трыкатажныя рэчы значна дзешавей. Гэтаму мы толькі рады.

Ф. ХАЗАНАВА,
сакратар партарганізацыі фабрыкі.

ІСКРЫСТЫ ТАЛЕНТ

Стэфанія Міхайлаўна Станюта.

40 ГОД таму назад у тэатр, які цяпер носіць імя Янкі Купалы, прыйшла высокая светлавалася дзяўчына, амаль падлетак. Яна спявала ў хоры, танцавала, выходзіла ў масе і добрасумленна іграла «народ» за кулісамі, калі на сцэну павінен быў даносіцца шум вонкавага жыцця. І марыла. Марыла аб першай ролі, са словамі, хоць сабе самай маленькай... Такай роля была, нарэшце, атрымана і... ганебна правалена. У п'есе Ул. Галубка «Ганка» ёй даручылі іграць вясковую дзяўчыну Хімку, якой трэба было сказаць адну толькі фразу. Але ад хвалявання дэбютантка так разгубілася, што пераблытала тэкст і замест «Ганка ў студню ўвалілася» сказала ад свайго імя: «Хімка ў студню ўвалілася». Гледачы засмяліся, а маладзенькая актрыса гатова была праваліцца скрозь зямлю. Яна горка плакала за кулісамі, і думка, што па яе віне сапсаваны спектакль, не давала спакою. Усё скончана! Цяпер, пасля правалу, і закінудца нельга аб новай ролі. «Сама вінавата!» — папракала сябе дзяўчына.

І сапраўды, аб ёй нібы забыліся. Больш ролей не прапаноўвалі. Зноў яна выходзіла ў масоўках, спявала ў хоры, танцавала. Тым не менш у тэатры загаварылі: «Здоўгая дзяўчына. Вучыцца ёй трэба». І вось — нечаканая радасць. Прапануюць ехаць вучыцца. І куды? — у Маскву! У Маскве ства-

раецца нацыянальная студыя для падрыхтоўкі беларускіх актёраў. Магчымасць на свае вочы ўбачыць спектаклі Мастацкага тэатра, аб якіх у калектыве штодня бясконцыя гарачыя размовы. Ці не сон усё гэта?

...Паплылі дні, месяцы, гады вучобы. Цяжкія і радасныя. Галодныя і халодныя. Гэта ж былі дваццатыя гады — першае пяцігоддзе пасля рэвалюцыі. Зімой жартавалі: «Душа прымярае да пазваночніка». Але вучыліся, не трацячы ніводнай хвіліны дарма.

Займаліся з моладдзю вядомыя актёры — выхаванцы Мастацкага тэатра С. В. Гіцынтава, В. С. Смышляеў, Б. М. Афонін. Выкладчыкі не заўсёды атрымлівалі паёк, але не было і размовы аб тым, каб спыніць заняткі. Студыйцы лавілі кожнае слова сваіх настаўнікаў, перамагаючы стому і сон: вучыліся ноччу, пасля спектакляў. А з раніцы — Траццякоўская галерэя, мастацкія выстаўкі, лекцыі, дыспуты. Увечары — тэатры. Незабыўныя ўражанні ад наведаных спектакляў. Але наймацнейшыя, найглыбейшыя — на ўсё жыццё — ад спектакляў Мастацкага тэатра. «Прыхільнасць да яго адразу зблізіла, з'яднала ўсіх нас», — успамінае Стэфанія Міхайлаўна Станюта.

З запасам незабыўных уражанняў пачынала маладая артыстка свой шлях у мастацтва. За чатыры гады студыя падрыхтавала чатыры спектаклі, якія сталі асновай рэпертуару новага беларускага тэатра — БДТ-2, створанага на базе студыі і накіраванага ў Віцебск. С. М. Станюта з поспехам іграла ў гэтых спектаклях галоўныя ролі.

У 1931 годзе Стэфанія Міхайлаўна вяртаецца ў Мінск, у БДТ-1 (цяпер тэатр імя Я. Купалы), з якім звязана дагэтуль яе жыццё ў мастацтве. Тут расцвітае яе камедыйны талент. Ужо ў спектаклі «Ваўкі і авечкі» А. Астроўскага, дзе Станюта выконвала ролю Глафіры, яна зарэкамендавала сябе як выдатная характарная актрыса. Роля была сыграная з сапраўдным бляскам. Маладая артыстка здолела даць глыбокі псіхалагічны аналіз учынкаў гэтай «сціплай»

драпежніцы, выявіўшы не толькі рэдкае пачуццё гумару, тонкі густ, але і безумоўную схільнасць да вострасатырычнай абмалёўкі вобраза.

Створаныя артысткай у далейшым вобразы станючых герань у класіцы і ў беларускай п'есе — гэта простыя дзяўчаты, сапраўдныя дочки народа — прыгонная актрыса Алена са спектакля «Салавей» (паводле аднайменнай аповесці Зм. Бядулі), Дыяна («Дура для іншых, разумная для сябе» Лопе дэ Вега), Сара Мацісон у «Фландрыі» В. Сарду. Душэўная прыгожасць іх глыбока раскрывалася артысткай, якая захапляла гледачоў глыбокім пранікненнем у псіхалогію вобразаў, вялікай шчырасцю і абаяльнасцю.

Нягоды вайны артыстка дзяліла разам з тэатрам у эвакуацыі ў Томску. Яна выступала на заводах і фабрыках, у ваенных шпіталах перад раненымі, у ваенных вучылішчах, дзе яе слухалі юнакі, якім, магчыма, заўтра весці за сабою ў бой іншых.

Томскія сябры тэатра ўспамінаюць: «Калі сярод нас з'яўлялася гэтая рухавая стройная жанчына з мілай, спагадлівай усмешкай на прыветлівым схудлым твары, і на вас глядзелі яе вялікія ўсё разумеючыя вочы, кожнаму рабілася цяплей. Яна неяк непрыкметна ўмела рабіць людзям жыццё лягчэйшым». І толькі самыя блізкія ведалі, што ў гэтай жыццярадаснай жанчыны, якая заўсёды клапацілася аб іншых, у самой вялікае гора: старыя бацькі і маленькі сыноч — адзіная ўцеха — засталіся на акупіраванай тэрыторыі і хто ведае, што з імі. Толькі ў творчай працы здабывала артыстка сілы і душэўную раўнавагу. Спіс яе сцэнічных работ папоўніўся яшчэ дзвюма ролямі — савецкай жанчыны-патрыёткі Ольгі («Душа Масквы» Л. Нікуліна) і закаханай свавольніцы Дыяны («Сабака на сене» Лопе дэ Вега).

І вось доўгачаканая радасць: зноў яна на роднай беларускай зямлі. У складзе брыгады мастацкага абслугоўвання вызваленых раёнаў. Хутка ўбачыць сціплы, светлы будынак роднага тэатра і цяністы скверык абапал яго. І хоць навокал — чула

аб гэтым — руіны і папалішчы, горад жыве, адраджаецца і чакае любімых артыстаў.

У гэты час прыйшла яшчэ адна радасная вестка: за выдатнае мастацкае майстэрства ўрад прысвоіў Стэфаніі Міхайлаўне Станюце ганаровае званне заслужанай артысткі БССР.

Нарэшце, родны Мінск! Незабыўныя сустрэчы, сустрэчы вызвалення! Першыя спектаклі ў адноўленым тэатры!

Хоць цяпер ужо даручаюцца ёй пераважна ролі характарныя і даводзіцца іграць жанчын пажылога ўзросту, нават бабулек, пераход да якіх, звычайна, балюча перажываецца актрысамі, Станюта з уласцівай ёй самааддачай працуе над новымі для яе ролямі. З тонкім пачуццём гумару, добрым адчуваннем нацыянальнай формы ў спалучэнні з глыбокай праўдзівасцю, рэа-

Ганна Пятроўна са спектакля «Простая дзяўчына».

Дзяна са спектаклі «Сабака на сене».

вобразы, над якімі артыстка працавала з найвялікшай асалодай. Да слёз шкада яе дзівачку Шарлоту з «Вішневага саду». Пакуты любячай і няшчаснай жанчыны прыхаваны смешнай рэўнасцю і камічным абліччам яе Шамраевай у «Чайцы».

Але не менш удаюцца Станюце вобразы сатырычныя. Той, хто бачыў яе паэтычную, светлую Алену, сапраўдную душу народную ў «Салаўі», наўрад ці мог ўявіць, што год праз дваццаць у гэтай жа п'есе ён сустрэнецца з гэтай актрысай у ролі старой пані Вашамірскай, лютой прыгонніцы і чалавеканенавісніцы. Гэты змрочны вобраз быў накіданы вострымі сатырычнымі штрыхамі. Але, знаходзячыся амаль на грані гратэску, ён не выклікаў сумнення ў сваёй верагоднасці, дзякуючы дакладнаму выбару дэталей. Іграючы адмоўныя ролі, Станюта не абмяжоўваецца выяўленнем адной рысы характару. Яна імкнецца паказаць вобраз з усіх бакоў.

Выключныя па сіле сатырычнага выкрыцця і рознабаковасці абмалёўкі такія яе «герані», як Плаксіха («Вечная крыніца» Л. Зорына), Жыўка Попавіч («Пані міністэрша» Б. Нушыча), Жазефіна («На досвітку» А. Макаёнка) і Іраіда Яраславаўна («Дабрадзёі» Л. Зорына).

Артыстка выконвае самыя разнастайныя ролі, ад галоўных да эпізадычных, не пагарджаючы выхаднымі. Да яе, можа, больш, чым да каго іншага, датычацца словы Станіслаўскага аб акцёру, які любіць мастацтва ў сабе, а не сябе ў мастацтве.

Жазефіна Дзюрвіль са спектакля «На досвітку».

лістычнасцю ігры, малое артыстка вобразы жанчын з народа, пачынаючы ад каларытных яскравых: Карміліцы («Рамэо і Джульета» В. Шэкспіра), Дуэнні («Дзень цудоўных падманаў» Р. Шэрыдана) і канчаючы маленькай роллю кухаркі ў «Неспакойнай старасці» (Л. Рахманова).

Артыстка стварыла рад разнастайных станоўчых вобразаў. Тут, у першую чаргу, павінны быць названы Кашкадамава («Сям'я» І. Папова), жонка Ялінека, сябра слаўнага героя чэшскага народа Юліуса Фучыка («Прага застаецца маёй» Ю. Буракоўскага), пеця Моця («Машанька» А. Афінагенава), Ганна Пятроўна («Простая дзяўчына» К. Губарэвіча). Сардэчныя і спагадлівыя, простыя і мужныя гэтыя сціплыя герані ў выкананні Станюты. Актрыса падкрэслівае істотную рысу ў іх розных характарах: самаадданую і верную, сапраўды мацярынскую любоў да людзей. Яна, гэтая любоў, злучае лёс адной з іх — Кашкадамавай з «нядобрадзейнай» сям'ёй Ульянавых, уздымае на подзвіг другую — старую чэшскую патрыётку, прымушае дзяліць смутак і радасць чужой ёй дзяўчынкі Машанькі, падтрымліваць у добрай справе непакорную дачку Дуню.

Артыстка карыстаецца такой багатай палітрай фарбаў, ад самых мяккіх, пастэльных да сакавітых і насычаных, што нават падобныя адна да другой ролі ў яе выкананні не паўтараюцца.

Асабліва блізкімі акцёрскай індывідуальнасці Станюты аказаліся чэхаўскія

Назаўсёды захаваць юначы неспакой душы, шчырае і бескарыслівае захапленне мастацтвам можа не кожны. І радасна, што сярод іх — энтузіястаў і адзяржымых,

заўсёды шчырых і маладых — і яна, гэтая выдатная актрыса, саракагадовы юбілей якой мы будзем неўзабаве адзначаць.

Тамара БУШКО

ЛЮБЛЮ

Люблю у лес пайсці адна. У развазе дум
Люблю я слухаць там, аб чым гамоняць дрэвы.
У дрэва кожнага асобны, ўласны шум,
Напоўнены яму ўласцівым толькі спевам.
Як быццам гусельных былін шырокі сказ
Шум соснаў залатых. Спакойны, зважны, чуткі,
Напоўнены па край якімсьці светлым смуткам,
Ён грудзі наліваў натхненнем мне не раз.
У елак гук другі — ён просты, дамавіты,
Ён ноты нізкае. У аркестры — кантрабас.
У скрыпічны соснаў лад дзе-недзе ў тэкст улёты,
Вядзе кароткі свой і сухаваты сказ.
Грукоча хмура дуб. Так часам дзед стары
Буркліва бай вядзе сваім малым унукам.
Трасецца чуб сівы, узняў ён дагары,
Як моцныя сукі, — мазолістыя рукі.
Асіна ўся дрыжыць, як горкая ўдавіца,
Пялешчуцца лісткі: ў іх б'ецца нейкі жах.
Адна яна, адна... К каму ёй прытуліцца,
І боль пакутлівы пялешчыцца ў лістках.
Дзяўчынкай маладой бярозка з краю ўстала,
Шуміць пяшчотная і свеціцца ліствой,
Сярожкі золатам прамяняцца на ёй,
Бо светлая пара кахання завітала.
У дрэва кожнага свой выгляд, ўласны шум,
Напоўнены яму ўласцівым толькі спевам.
Люблю я слухаць, як гамоняць ў лесе дрэвы,
Уліваючы свой гук у развагу маіх дум.

Канстанцыя БУЙЛА

Тураўская Галя

Вышывала ты сарочку
пад ігрушай, у садочку.

Васільковы брала колер
на сваім радзімым полі,

калі з гэтых васілёчкаў
завівала ты вяночкі.

А зялёны брала ў лесе,
дзе свае спявала песні.

Пурпуровы на каліне,
што красуе пры даліне.

На каліне пурпуровы,
а на верасе ліловы.

Пазлацісты ўвесь ад зоркі,
што зіхцела адвячоркам.

калі ты была на ганку,
са сваім была каханкам.

Вось таму узор цудоўны
і да зорачкі падобны,

і да сініх васілёчкаў,
і да кветак у садочку.

Не пытайце больш пра Галю,
не кранайце ў сэрцы жалю...

Уладзімір ДУБОЎКА

ЦІХА ў кватэры: час позні, дзеці спяць, са спальні даносіцца іх спакойнае роўнае дыханне. Я прыслухоўваюся да цішыні, адчуваю цяпло і ўтульнасць добра абсталяванай кватэры; у душы ціхая радасць, задаволенасць сваім жыццём, працай, дзецьмі. І ўсё ж сапраўднае жыццё — гэта штохвілінны клопат, імкненне да большага: яшчэ не ўсё — апошнія паведамленні трэба паслухаць. Уключаю радыёпрыёмнік, лаўлю Маскву. Чую знаёмы голас дыктара, які чытае закон аб чарговым скарачэнні Узброеных Сіл Савецкага Саюза на 1 200 000 чалавек... З хваляваннем падсоўваю крэсла бліжэй і слухаю, слухаю...

Якая сіла! Якая веліч у гэтым законе! Закон аб скарачэнні ўзброеных сіл — гэта тысячы рабочых рук у народнай гаспадарцы, гэта павелічэнне выпуску вырабаў прамысловых і харчовых тавараў, гэта новыя дамы, школы, светлыя палацы. А самая высакародная мэта гэтага закона — жаданне роднага Савецкага ўрада, партыі і ўсяго народа жыць у міры з іншымі краінамі.

Нельга без хвалявання ўспрымаць словы дыктара, і я нейкі момант яшчэ слухаю да канца паведамлення, адчуваючы велізарную ўдзячнасць тым, хто выдаў гэты лепшы ў свеце міралюбівы закон. Сэрца поўніцца гордасцю за нашу неабдымную, магутную і мірную Радзіму. Зноў у пакоі ціха, але спаць не хочацца, вельмі вялікае ўражанне ад праслуханага. Дзіўна, але яшчэ існуюць на Захадзе людзі, якія імкнудца падтрымліваць «халодную вайну», якія рады распаліць новую вайну з мэтай скарыць народы іншых краін, нажыцца на кожным выбуху гарматы ці бомбы, на крыві і смерці працоўнага чалавека. Вайна... Які жах гучыць у гэтым слове! І мінулае мімаволі ўсплывае ў памяці.

...Чэрвень, спека. Па вуліцы едзе на матацыкле істота, якая называе сябе заваёўнікам свету, стваральнікам нямецкай імперыі. «Заваёўнік» заходзіць у хату і рабуйе ўдаву з сіратамі: забірае апошні хлеб, курыцу, масла. Не думаў ён тады, што за аблітую крывёю і растаптаную яго брудным цяжкім ботам зямлю пачнецца вялікае змаганне, што кожны, хто можа насіць зброю, паўстане на сваяцкую вайну, на помсту. Не ведала і я ў той момант, што стану часткай гэтай помсты

Не забывайце мінулае!

і сведкай страшэнных падзей.

У хуткім часе была схвачана і павешана мая маці за тое, што яна была сумленным савецкім чалавекам, што не пажадала скарыцца чужаземцам. А я з братам пачалі шукаць дарог да родных месціўцаў...

Лес, векавы беларускі лес поўніцца нячутным гулам чалавечага гора, гневам расплаты, лес — прытулак самаадданных і смелых, тых, хто ўпэўнен у перамозе. Мне семнаццаць гадоў, за плячыма вінтоўка... 13-гадовы партызан-разведчык, з аўтаматам на шыі і гранатамі за поясам — мой адзіны брат... Засады... Баі... Блакады... 1943 год, студзень. Карныя атрады заваёўнікаў, каб дабрацца да стаянкі партызан, знішчаюць усё жывое на сваім шляху: у кожным чалавеку яны бачаць партызана, зямля стогне і гарыць над нагамі ворага. Замучаны і расстраляны мае аднавяскоўцы: Бандарэвіч Алеся — маці чатырох партызан, юнак Іван Казей, чатыры дзяўчыны, мае аднагодкі з выкручанымі рукамі, адрэзанымі грудзямі, выкалатымі вачыма, з іх дзве (Вера і Ліда Врублеўскія) — родныя сёстры.

Вораг бязлітасны і люты, гісторыя чалавечтва не помніць больш здатных на зверствы, здзек і глум заваёўнікаў.

Ноч. Наша група, з якой я выходжу з калыца варожай блакады, павінна прайсці міма вёскі Літавец Дзяржынскага раёна. У тым кірунку неба палала барвовым зарывам пажару. Яшчэ здалёк чуваць пах галавешак і яшчэ нейкі нязвыклы саладкаваты пах, які непрыемна і жудасна дзейнічае на чалавека. Выходзім з лесу і... якая канібальская лютасць. Замест вёскі, перад намі кучы яшчэ гарачага вуголля і сярод іх тое, што засталася ад жыхароў вёскі — калгаснікаў Літаўца з сем'ямі. Здавалася, што гэтыя асмолкі людскіх цел на пажарышчы варушацца і завяшчаюць жывым помсціць, помсціць. Зарыва на небе злавесна ўспыхвала. Яно як бы клікала ўперад і прадракала гібель злачынцам, якія прымусілі яго з'явіцца і дрыгаецца у марознай сіняй вышыні.

Арыядна Іванаўна Казей са сваімі дзецьмі.

Зноў ідзем, ужо механічна рухаемся наперад, толькі наперад... Дзе ж мой маленькі партызан?.. Дзе, па якіх дарогах вайны ходзіць старэйшая сястра?.. Ні цёмны, суровы і зацятый лес, ні марознае паветра, ні скрып снегу пад нагамі не даюць адказу. Толькі ісці... ісці наперад... Так і не ўдалося мне разам з іншымі дайсці да мэты — у Капыльскі раён, дзе размяшчаўся штаб партызанскай брыгады.

Праз некалькі дзён мяне везлі на звычайных сялянскіх санях. Ісці я ўжо не магла: у мяне не было ног... А мой малы разведчык, мой брат? Ён смела крочыў наперад, прайшоў значна больш верст, чым я, бясстрашна помсціў за абражаную і

скалечаную нашу зямлю, за наш народ, за маці, за мяне, і загінуў у 14 год смерцю храбрых... Не дажыў да канчатковай перамогі.

Гэтыя ўспаміны прамільгнулі ў маёй свядомасці з хуткасцю маланкі, але каторы раз балюча сціснулася сэрца. Цяпер гэта толькі ўспаміны, але яны горкія і цяжкія. Яны не згладзяцца праз усё жыццё. І яны вымушаюць сказаць тым, заакіяніскім бізнесменам, якія імкнудца працягваць выпрабаванні атамнай зброі, размяшчаюць свае базы ў ФРГ: падумайце аб народах усяго свету і помніце, што воля народаў — велізарная і бязлітасная сіла. Гэтыя ўспаміны з асаблівай вострынёй даюць адчуць значэнне зако-

МОЙ РОДНЫ КУТ

На зямлі, дзе нямажна
салгаць,
З чорнай думкаю кроку
ступіць,
Давялося мне жыць і спяваць,
І ўлюбёнай сяброўкаю быць...

Мо' таму мне нялюба мана,
Што палоніць нямала краін...
Але веру — сканае яна,
Пашырае прастор пущавін.

Знішчыць праўда наўсцяж
кайданы
І апошні прыгнечання крык:
Надыходзіць жа з песняй
ясны
Пасля лютаўскіх сцюж сакавік!
Еўдакія ЛОСЬ

на аб чарговым скарачэнні
Узброеных Сіл СССР. Шчы-
рая ўдзячнасць партыі і род-
наму ўраду, які першы ў све-
це практычна вырашае пы-
танне міру і бяспекі на зям-
лі! І хочацца думаць, што
ўрады капіталістычных краін
паследуюць прыкладу Савец-
кага ўрада, што нарэшце
ўсталуюцца спакой, які так
дораг кожнаму простаму,
сумленнаму чалавеку.

Я — маці: у мяне двое
дзяцей. Працую настаўні-
цай. Мне аднолькава дораг
лёс як маіх дзяцей, так і
маіх выхаванцаў. Яны шчас-
лівыя, радасныя, забяспечаны;
перад імі адкрыты со-
нечныя далі ў будучыню,
гэта ім давядзецца завяр-
шыць высакароднейшую мэ-
ту чалавецтва — пабудаваць
камунізм. І ўсім сэрцам хо-
чацца выхаваць іх здольнымі
на гэта: смелымі, валавымі,
мэтанакіраванымі; хочацца,
каб яны спакойна спалі, каб
смела радаваліся сонцу і
чыстаму блакіту неба, каб
над імі не грэмелі выбухі
атамных бомб, каб дым ад
пажарышчаў не выдаў ім
вочы і не закрываў небасхіл,
каб яны вырошчвалі кветкі і
садзілі сады, каб жылі і
тварылі. І таму ўсёй сваёй
істотай я супраць таго, каб
дзеці мае, каб мае выхаван-
цы і ўсе дзеці на зямлі ба-
чылі тое, сведкам чаго была
я і мае аднагодкі. На любую
ахвяру, на любы падзвіг пой-
дзе маці дзеля шчасця сваіх
дзяцей, настаўнік — дзеля
выхаванцаў, чалавек — дзе-
ля будучага.

Савецкі закон аб чарго-
вым скарачэнні ўзброеных
сіл нашай краіны — гэта
дзейснае адлюстраванне мар-
і спадзяванняў простых лю-
дзей усяго свету. І ў адказ на
клопаты ўрада аб міры і бя-
спецы ва ўсім свеце хоча-
цца аддаць усе сілы справе
абароны міру. За мір, за
ўсмішкі дзяцей, дарагія ся-
роўкі! Мір мацней вайны!

Арыядна КАЗЕЙ

БЕЛАРУСКАЯ літаратура
сёння — адна з багатых,
высакаразвітых нацыя-
нальных літаратур. Лепшыя
творы беларускай паэзіі, про-
зы, драматургіі нясуць шчы-
рае і яркае слова аб беларус-
кім народзе, аб яго ўчарашнім
партызанскім і сённяшнім пра-
цоўным гераізме далёка за
межы не толькі нашай рэспуб-
лікі, але і за межы Савецкай
краіны. Аб высокай мастац-
кай сталасці нашай літаратуры
сведчаць, напрыклад, творы
Янкі Брыля. Гэта пісьменнік
вельмі народны, вельмі бела-
рускі па фарбах, па псіхалагіч-
ных тыпах, па мове. І разам з
тым, гэта мастак, які шліфаваў
свой талент на высокіх узорах
сусветнай класікі. Замілаванне
да свайго краю, да чалавека
працы, шырокі, савецкі погляд
на свет, абвостраная чуласць
да ўсяго прыгожага ў жыцці,
у чалавеку і такая ж абвостра-
ная непрымірмасць да пош-
ласці, бяздушша, усяго, што
здольна запляміць жыццё, за-
гасіць чалавечую радасць, —
вось чым багаты і нядаўна вы-
дадзены зборнік Я. Брыля
«Мой родны кут». У апавядан-
ні «Ёй мы не скажам», зме-
шчаным у гэтым зборніку, ёсць
такая фраза: «...А на жаночую
красу яе можна было гля-
дзець вачыма таксама ўжо ста-
лага чалавека, які нязгорш на-
вучыўся ведаць меру ўсяму,
паважаць граніцы свайго і чу-
жого шчасця...»

З выдатным пачуццём меры,
з «чэхаўскай» павагай да са-
мага інтымнага ў чалавеку,
калі гэта інтымнае — светлае,
чыстае, піша Янка Брыль аб
простых савецкіх людзях, аб
іх справах, думках, радасцях і
нягодах. Вось тое ж апавядан-
не «Ёй мы не скажам». Былы
партызанскі разведчык Максім
Трацяк; Маша — «вясёлая і
сур'ёзная, лёгкая ў танцы,
простая, мілая чарнушка ў
скромнай стракаценькай сукен-
цы», у якую «ўсе мы хутка за-
кахаліся»; партызаны, што на-
ладжваюць жыццё ў вызвале-
ным раёне — аб усіх сказана
не многа, быццам, нават ско-
рагаворкай, але мы ўжо адчу-
ваем, якія ўсё гэта яркія і ці-
кавыя людзі. Ну што ж, кахалі
ўсе мы Машу, — кажа апа-
вядальнік, — «і вольныя, як га-
ворыцца, і забытаныя, — няхай
не крыўдзяцца жонкі, якія бы-
лі ў той час нарачонамі».

А Маша дасталася аднаму —
Максіму Трацяку, чалавеку з
нялёгкім даваенным і парты-
занскім лёсам.

«Харошыя людзі. І ён і
яна», — кажуць навокал. І ма-
быць, шчаслівыя, бо гэтага ж
не схаваеш, ды і нашто ха-
ваць — кахаюць адзін аднаго.

Пра гэта ж гаворыць і райвы-
канкомаўскі шафёр гуцул На-
мыста. Але ён, возычы Максі-
ма Трацяка па раёну, ведае
больш, чым іншыя.

— «Извините за мою не-
культурность... Я не скажу,
што Максім Валадымэравыч
нешчаслівы чалавек, але ж —
нешчаслівы... Толькі вам ска-
жу... Абы мы ехалі каля яго
роднай вёскі ноччу, заўсёды
спыніцца каля могілкаў і пой-
дзе туды. Я, вядома, сяджу ў
машыне, чакаю. А раз пайшоў
за ім следам... Прышоў, гля-
джу... А ён ляжыць грудзмі
на магіле і плача... як дытына,
плача... Вы ведаеце, вядома...

Так, Мікіта Самійлавіч, я
ведаю, я нібы толькі цяпер
ўспомніў, што ў той магіле ля-
жаць Максімава першая жонка
і першы сыноч, расстраляныя
немцамі, калі ён пайшоў у
партызаны...

Стары Намыста глядзіць на
мяне і пытаецца, нібы про-
сіць: — Мы ёй ніколі не ска-
жам пра гэта? Марыя Матвееў-
на така добра... Не трэба...

І так добра, што мастак і
сам спыняецца і чытача спы-
няе на парозе чужой тайны,
чужога шчасця і гора, ён ве-
дае, што яго чалавечы, яго
пісьменніцкі абавязак берагчы
самае дарагое на зямлі — ча-
лавечае шчасце.

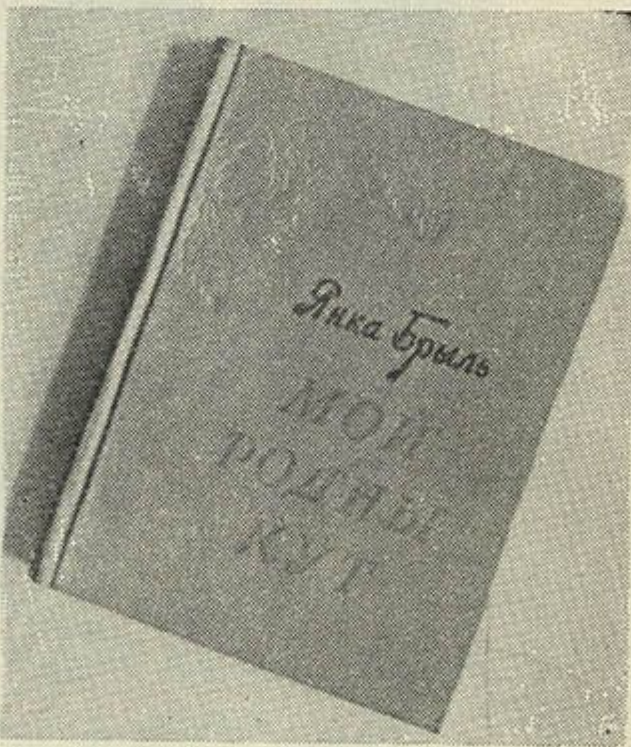
Я. Брыль — мастак узруша-
ных пачуццяў, лірычнай страс-
ці, пафасу. І адначасова ён
вельмі стрыманы, нават скупы
на словы. Нечакана — лірык і
раптам стрыманы! Але вось
гэта і надае своеасаблівую
яркасць і сілу яго творам.
Можна было б цэлы раман на-
пісаць аб чалавеку, што кахае
маладую жонку, але не можа
і не хоча забыцца пра тую, што
была спадарожніцай яго суро-
вай маладосці і што так тра-
гічна загінула за яго ж. Янка
Брыль раскажаў толькі пра
адзінокія слёзы гэтага чалаве-
ка і сказаў ужо ўсё, бо астат-
няе чытачу скажуць яго ўлас-
ныя пачуцці, так балюча за-
кранутыя жывым, мастацкім
словам пісьменніка. Такая ж
сіла пачуцця і скупасць на сло-
вы ў апавяданні Я. Брыля
«Маці».

Подзвіг сялянкі-маці ў гэтым
творы з'яўляецца як бы пра-
цягам яе простага працоўнага
жыцця.

Маці не ведала, хто яна.
А пісьменнік ведае, і з душы
яго рвуцца страсныя словы,
словы-гімны подзвігу Маці. Ад-
нак сама сялянка-маці так
проста здзейсніла свой подзвіг,
так па-звычайнаму пайшла на
смерць разам з байцамі, што
пісьменнік як бы байца пару-
шыць і абразіць суровую праў-
ду жыцця неасцярожным,

крыклівым словам. І таму так
стрымана і нават скупа апавя-
дае Я. Брыль аб гераізме про-
стай жанчыны.

Вельмі поўна і ярка малюе
пісьменнік жыццё нашага са-
вецкага чалавека. З асаблівым
пачуццём піша ён аб дзецях,
аб гэтых самых светлых стру-
меньчыках у жыццёвым моры.
Яго вельмі хвалюе тое, як з
маленькага Юрася «робіцца
чалавек» («Асколачак вясёл-
кі»). Галоўнае, каб «рабіўся ча-

лавекам», і тады раскрыве яму
свет тыя свае багацці і радас-
ці, якія пакуль што сабраны
для Юрася ў акварыуме, дзе
і «каменьчыкі з Крыма», і кі-
тайскія рыбкі, і «крыштальна
чыстая вада беларускіх кры-
ніц з асколкам яркай вясёл-
кі — усмешкай сонца...»

А пакуль яны, дзеці, рас-
туць, трэба зрабіць жыццё
яшчэ больш утульным для ча-
лавека, лепшым, чым атрымалі
ў спадчыну старэйшыя пака-
ленні. Вось чаму так непрымі-
рыма ставіцца мастак да ўсяго,
што здольна пакласці пячаць
смутку ці гора на твар дараго-
га яму чалавека, нашага чала-
века. Іменна дзеля таго, каб
светлым быў лёс у дзяцей,
змагаліся і гінулі героі Я. Бры-
ля («Маці», «Дваццаць»), дзеля
гэтага так сурова пражылі
сваё жыццё камуністы, аб якіх
апавядаецца ў вельмі пафас-
ным нарысе «Сэрца камуніста».

І не так проста бывае часам
змагацца з мінуўшчынай, бо
яна можа глыбока хавацца ў
душы чалавека, як гэта на сабе
адчуў герой аповесці Я. Брыля
«Апошняя сустрэча». Але свет-
лае, чыстае, вялікае перамагае
ў жыцці, бо колькі сярод нас
яркіх людзей з «сэрцам каму-
ніста»: іх умее ўбачыць, аб іх
умее цікава, па-мастацку рас-
казаць аўтар зборніка «Мой
родны кут» Я. Брыль.

А. АДАМОВІЧ

Маці

Янка БРЫЛЬ

Мал. А. Кашкурэвіча

Апавяданне

двары і не ведала стомы, бегаючы вакол чужога шчасця.

Калі мяжа ўперлася ў гасцінец, маці з сынам павярнулі ўлева. Па сцежцы на траве абочыны пайшлі таксама: яна — спераду, ён — ззаду. Па правай руцэ ўздымалася высокая града гасцінца, па левай час-ад-часу блізка гулі тэлеграфныя слупы. Прагудзе адзін, пасля ідзе, пасля зноў стаіць ды гудзе, нібы нешта жыве, — так сумна, нават злавесна, усцішна мармычуць.

На адным слупе, ужо недалёка ад павароту на іхні хутар, старая заўважыла белую плямку паперы — на ўзроўні вачэй. Прайшла міма: няма калі думаць пра ўсё... Потым спынілася. Скажаць сыну, каб зірнуў, што гэта, — не паспела: ён ужо сам чытаў, кінуты каласок. Прачытаўшы, аддзёр паперку, парваў яе на кавалачкі і сыпануў імі, нібы жменямі мякіны, камусьці нябачнаму ў вочы.

— Што гэта?

— Каб не давалі есці байцам. Каб выдавалі іх паліцаям. Дадучь гарэлкі і тытуню...

— Няхай бы сабе вісела, сынск... Няўжо ж іх нехта паслухае?

— Будуць расстрэльваць тых, хто не паслухае. Усю сям'ю. І хату спяляць...

— На ўсё божая воля...

Яны пайшлі — зноў адно за адным і моўчкі.

Дома, у сенцах старога хаты, яшчэ пры панах выкінутай з вёскі на хутар, маці ўваткнула свой серп у шчыліну над вушак. Сын зрабіў тое самае. Яна павярнула абяруч хустку, звернуўшы ўніз з прыціскам правяла рукамі па твары, нібы здымаючы стому з вачэй, і ўжо хацела сказаць, што вось толькі падоіць карову ды будуць вячэраць...

— Я пайду ў вёску, — апырэдзіў яе Васіль.

— Зноў! — больш спалохана, чым злосна, крыкнула яна. А потым перайшла на ласку: — Не ішоў бы ты лепш... Заўтра ж рана ўставаць...

— Ну што ж, і ўстану.

— Дык павячэраў бы хоць.

— Я скоро прыйду.

— Ведаю я гэтае скоро... Ой, нахodziшся ты! Давядзе цябе гэты Азароначак! Успомніш ты мае слова!..

— Нічога маці. Спалохалася?..

— Вось тады пасмяешся! Знайшоў чым гуляць!.. Па-твойму, я спялая — нічога не бачу, або дурная — нічога не ведаю?..

Ён падумаў, што больш няварта... Не, ён проста ўспыхнуў:

ЖНУЧЫ, яна стамлялася з кожным днём усё больш. Гарачую задуху цяжка было адмагнуць ад знямоглых грудзей нават самай вялікай, самай каласістай жмені. А рабіць трэба было, хоць і свету не бачыш... І яна жала, нікому нічога не кажучы.

Увечары, вяртаючыся дахаты са сваім наймалодшым, у тое страшнае лета адзіным у хаце сынам, старая ледзь перастаўляла ногі, натруджаныя гадамі бязлітаснай працы. Паблеклыя вочы яе глядзелі на свет з-пад нізка насунутай хусткі, здаецца, зусім абыйкава.

Аднак яны бачылі многа. Вось нечакана спыніўшыся, маці азірнулася на свайго хлопца, які, таксама з сярпом на плячы, пачціва ішоў ззаду, запавальваючы хаду, па-пастушынаму «кляючы» салодкі жытні каласок.

— Глядзі, Васіль, як ён упяўся... Эх! Трымайся, нябога, стой!

Сын перастаў на момант «кляваць», зірнуў у той бок, куды яна паказвала. За вялізнай узорнай дзяругай цераспалоціцы, недзе далёка-далёка за ўзгоркам патухала зара, а зусім блізка ад мяжы, па якой яны ішлі, стаяў пахілы мэндлік жыта. Уранні па нівах, з гары ў даліну, прайшоўся нізам вецер і панасоўваў мэндлікам шапкі на самыя вочы. Мала таго, каторы слабей пастаўлены, дык і ўсяго яго ці нахіліў, ці нават абярнуў зусім. Той, на які паказвала маці, нахілены ўсімі снапамі ўдагон ранішняму ветру, што быў ужо на другім канцы свету, — той не хацеў упасці. І старая жняя ўсміхнулася, глядзячы на яго амаль таксама ўлюбёна ў жыццё, як у тыя гады, калі яна была парабчанкай у панскім

— Яшчэ чаго — будзе вучыць!..
І пайшоў.
Зноў дай божа цярпліваць на ўсень-
кую ноч!..

Праз якую гадзіну старая хата ў шэ-
рай, пачатку ўжо аднатоннай, чыста-
поліцы стомлена патушыла агеньчыкі
вокнаў.

Маці не спіць.

Каля гэтага хутара фронт — трагічны
пачатак вайны — прайшоў, як нейкі рап-
тоўны віхор, — і верхам, і нізам. Раўлі
самалёты, ірваліся бомбы, грукаталі тан-
кі, беглі па збожжы салдаты... Прайшоў
гэты віхор і праз душу: ён нечакана вы-
меў з хаты абодвух старэйшых сыноў.
Сцяпан толькі пазалетась, калі прыйшлі
таварышы, вярнуўся з панскага астрога,
прычкаўшы, нарэшце, таго, за што па-
кутаваў. Уладзік, самы старэйшы, гаспа-
дар, змабілізаваны панамі ўлетку трыц-
цаць дзевятага года, толькі ў замаразкі
прыйс асміну вошай з нямецкага лаге-
ра. І вось пайшлі яе хлопцы зноў, цяпер
ужо на ўсход. І не вяртаюцца, як іншыя...
Не паспелі і ажаніцца, — так хутка пра-
ляцеў ён, гэты час іх доўгачаканай волі.
Уладзік толькі дрэва навалачыў, каб но-
вую хату рубіць. Сцяпан у сельсавеце
сядзеў, старшынёю. А Васіль — гэты ву-
чыўся дзве зімы ажно ў Навагрудку.

Так, тых няма. Бог святы ведае, што
будзе... А гэты, апошні, не хоча сядзець
у хаце, шукае няшчасця. Дачакалася —
нават не скажа, куды і чаго...

...Яны прыйшлі яшчэ зацямна. Старая
не спала ад болю ў нагах, і асцярожны
стук у шыбу не разбудзіў яе, а проста
спалохаў. Пакуль яна ўзняла з падушкі
галаву, пакуль у гэтай сівой праставало-
сай галаве сто разоў перавярнулася дум-
ка — хто гэта? — і нават радасць — а
можа? — пакуль яна ўстала, пачуўся
амаль да шэпту прыглушаны голас:

— Хозяин!... Хозяин, открой!...

Як вядзецца спрадвеку, яна спачатку
прыткнулася ілбом да шыбы, паглядзе-

ла. Потым выйшла ў сенцы, дрыжачымі
рукамі выцягнула засаўку і адчыніла
дзверы. Стала толькі зусім ясна тое,
аб чым яна здагадалася адразу: гэта —
яны, байцы...

Адзін з іх, — а колькі ўсіх было, не па-
спела заўважыць адразу ў матава-праз-
рыстым паўзмроку дасвецця, — адзін па-
дышоў да яе і ўсё яшчэ шэптам сказаў,
нібы спытаўся:

— Мать? Ты нам хлебушка дай, род-
ная... Ты не бойся: мы сразу же уйдем...
Из лагеря бежали...

Шэры і гладкі тэлеграфны слуп са зла-
весным гудзеннем праплыў перад яе ва-
чыма... З той самай паперкай, якую ір-
ваў яе хлопец... Мільганула думка, тры-
вогай тузануўшы за сэрца: а ён яшчэ не
вярнуўся!.. Белая пляма паперкі махну-
лася разам са слупам удалі і знікла. За-
стаўся толькі страшны, няголены твар ча-
лавека з вялікімі вачыма... Засталіся
толькі яны — цяпер ужо добра відаць —
учатырох.

— Заходзьце, хлопчыкі! Я вам хоць
малачка... Хоць смагу прагнаць... Лямпу
не будзем запальваць...

Апошняя яна сказала, пераступаючы
парог.

І на гасцінцы, і ў мястэчку, на ўсім —
так добра знаёмым і якім жа кароткім
цяпер — шляху ад роднай хаты да све-
жай ямы ў лапухах, добрыя людзі бачы-
лі яе пакутніцкі паход. І ўсім было зра-
зумела, куды і завошта.

Чатыры бэсыя, у вайсковых лахманах
мужчыны, з рукамі, скручанымі назад
калючым дротам, па двух ішлі следам за
ёю. Ёй фашысты зрабілі палёжку: не звя-
залі рук... Што ж, яны не баяліся яе на-
ват так, як гэтых бяззбройных, знясіле-
ных уцекачоў. Адзін з байцоў, яшчэ зу-
сім хлапчук, нядаўна астрыжаны пад ма-
шынку, з усіх сіл намагаўся не ўпасці і,
ззаду гледзячы на таварышаў, узнімаў,
як і яны, галаву.

Свае худыя, так мала ў жыцці цалава-
ныя рукі яна трымала мазалямі да мазы-
лёў. Шаптала свае, зусім новыя словы
малітвы. І ў ранішнім святле роднага сон-
ца ясным быў яе родны твар, хоць па
маршчынах міжвольна каціліся слёзы.
Яна і тут не думала пра сябе. Дзе ён, яе
Васіль, чаму не вярнуўся?.. Як добра,
божа ласкавы, што ён не прыйшоў, не
прыбег нават і на пажар роднай хаты!..
Відаць, далёка ўжо недзе сыноў, відаць,
адкапалі-такі яны з Азаронкам свае ку-
лямёты... Дзе яны, Уладзік і Сцяпан?..
Хавай іх божа, усіх трох ад куль, дай
ім усім убачыць матчыну магілу!.. І тут
душа вярталася да гэтых, да чужых сы-
ноў, з якімі яе так моцна зраднала до-
ля... Яна чула іх крокі — шорганне босых
ног па жвіры, чула і цяжкае дыханне.
Яна аддала ім усё, што магла... А тут
нават не азірнешся... І яна рабіла
адно — яшчэ як мама вучыла — малі-
лася. І за сваіх сыноў, і за чужых, і за
сябе...

Горача дыхалі клыкастыя, дурныя зяпы
аўчарак. Чорнай сталлю паблісквалі ў го-
лых да локцяў, загарэлых руках аўтама-
ты. Час-ад-часу на ўзбоччы гудзелі тэле-
графныя слупы.

Маці не ведала, хто яна. Не думала аб
тым, што не з адным толькі жахам гля-
дзелі на іх паход сустрачныя, — што воб-
раз яе засядзе ў сэрцы многіх мужчын
горкім, няўмольным дакорам, што вочы
і рукі яе ўспамінаць будучы нават дужыя
людзі, выганяючы з душы апошні страх
перад начной партызанскай атакай...

Нам не трэба вайна

Мне было пяць гадоў, калі я
ўпершыню пачула свіст варожай
кулі. Што здарылася, якая цёмная
сіла перавярнула наша жыццё, ча-
му трэба хавацца і чаму я ўвесь
час хачу есці?.. Бацька пайшоў на
фронт. Нас, дзяцей, было шасцёра,
потым засталася пяць — сястра
памёрла ад голаду.

Помню снежаньскую ноч, мароз
лютаваў. Нас сагналі ў лазню.
Праз выбітыя шыбы даляталі гаўк-
лівая гаворка немцаў. Чорныя, за-
капцелыя сцены нагадвалі страш-
ныя склеп. Было жудасна. Нас па-
трымалі да раніцы... проста так,
каб пастрашыць.

А аднойчы жыхароў з чатырох
вёсак немцы сагналі ў хлест і пад-
палілі... Плач... крыкі... Нехта вы-
лез праз дах і адчыніў палаючыя
дзверы...

Усю ноч мы хаваліся, пакуль на
світанні не пачулі родную гаворку
нашых байцоў...

Чаму я пра ўсё гэта пішу?

У мяне два сыны, і мне страшна
падумаць пра новую вайну. Я ўсім
сэрцам падтрымліваю прапанову
Мікіты Сяргеевіча Хрушчова аб
усеагульным і поўным раззбраен-
ні.

Нам не трэба вайна!

В. БАБРОВА

Аршанскі раён,
в. Татары.

Мір і дружба

У нас у доме вялікая радасць —
з радоў Савецкай Арміі вярнуліся
мае два сыны. Кожны з іх заняў
сваё месца ў жыцці: адзін стаў
ля станка, другі, тэхнік, будзе
дарогі. Дачка — урач. Астатнія
трое яшчэ вучацца.

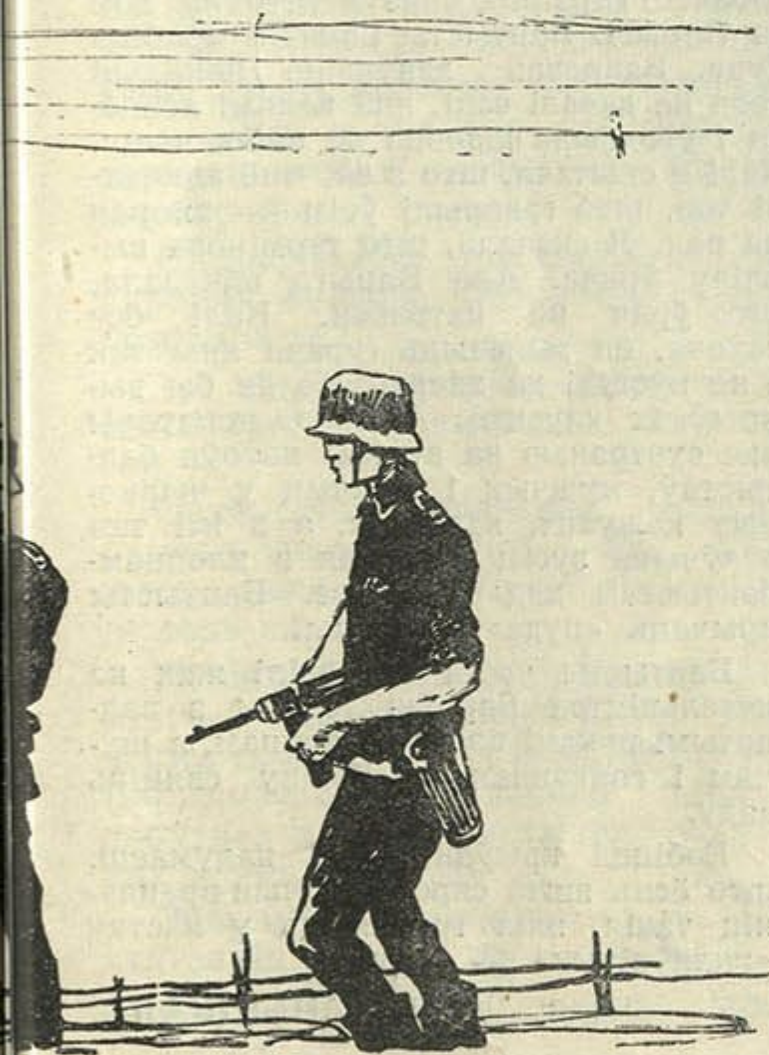
Я — простая жанчына, хатняя
гаспадыня. Але я хачу, каб мой
голос пачулі маці ўсяго свету.
У нас з вамі адно імя, мы дыхаем
адным паветрам і ў нас адны кло-
паты — шчасце нашых дзяцей.
Сонца міру і свабоды няхай заўсё-
ды свеціць на іх жыццёвым шля-
ху.

Маці свету! Будзьце пільныя і
стойкія! Чорныя хмары, навалніч-
ныя хмары новай вайны павінны
быць рассеяны моцнай бурай, бу-
рай людскога гневу барацьбітоў за
мір.

Мір і дружба — наш дэвіз!

Г. АВЕЦКАЯ

г. Рэчыца.

Гаспадыня

Тэлефаністка

Марыя не думала стаць брыгадзірам. Проста быў сход, гаварылі аб дрэннай рабоце брыгады, яна і выступіла:

— Так далей нельга, — сказала яна. — Брыгадзір апусціўся, нічога, апроча бутэлькі, не бачыць. Няма матэрыяльнай зацікаўленасці. Людзі не хочуць працаваць.

— Языкам лёгка малоць, — кінуў хтосьці рэпліку, — вось узялася б сама ды і пакіравала, паказала, як трэба працаваць.

— А гэта ідэя, — адказаў на рэпліку сакратар партарганізацыі саўгаса Сарокін. — Марыя — жанчына працавітая. Які лён яе звяно вырошчвала, хоць на выстаўку! Такія жанчыны мужыка за пояс заткну.

...Познім вераснёўскім вечарам прыйшла Марыя дадому. Ад думак не магла заснуць. Ну нашто яна выступіла! Вось не справіцца, тады хоць на людзі не паказвайся, засмяюць. На кожным кроку дапякаць будучы, «балбатуха і больш нічога».

Аднак раніцай пайшла на працу. Да ўсяго ёй была справа. Ці своєчасова і добра накармілі коней, ці спраўныя трактары, камбайны, ці ўсе людзі забяспечаны працай, хто захварэў. Праца рабочым улічва-

лася па нормах выпрацоўкі. Рабочыя своєчасова пачалі атрымліваць зарплату. Справа пайшла веселей.

Брыгада першай у саўгасе закончыла абмалот збожжавых і бабовых культур, уздым зябліва. На кожны гектар ужо вывезена па 25—30 тон торфу і гною. На гэтай рабоце ўвесь час занята два трактары і каля 20 коней.

Калі на саўгасным сходзе браліся сацыялістычныя абавязацельствы на другі год сямігодкі, Марыя Германовіч ад імя брыгады заявіла:

— Мы даём слова атрымаць па 12 ц збожжавых з гектара, г. зн. на 3 ц вышэй сярэдняга саўгаснага абавязацельства, і па 150 ц бульбы з гектара.

— Вось табе і баба, — гавораць пра Марыю ў саўгасе. — Гаспадыня! Да сяўбы яшчэ далёка, а ў яе ўсё ў парадку. Адрамантаваны цялежкі, плугі, бароны, сеялкі.

Пяты месяц працуе брыгадзірам Марыя Германовіч. Брыгаду не пазнаць. Ні на хвіліну не ўціхае барацьба за будучы ўраджай. Чарадой цягнуцца на палі вазы, грузаныя торфам і гноем. Не сціхае гул машын у свірпах — ідзе паўторная ачыстка насення. А калі надыходзіць вечар, саўгасны актыў са сваім брыгадзірам збіраецца на аграучобу, якой кіруе галоўны аграном саўгаса тав. Пракопчанкаў.

Е. МАКОЎСКІ

Саўгас «Радзіма»
Івянецкага раёна.

Соф'я Сцешыц прыйшла на тэлефонную станцыю вучаніцай. Спачатку ў яе былі памылкі і няўдачы. Але было і жаданне, велізарнае жаданне працаваць.

І яна дабілася свайго. Пры любой нагрузцы абаненты чуць ветлівы, выразны і ясны адказ тэлефаністкі. Адначасова яна абслугоўвае абанентаў гарадской, унутрыраённай і міжгародняй сувязі.

Здаецца, дробязь — скрыжваць аперацыі і выкарыстаць адваротны рух рукі. А колькі секунд зберагае!

Соф'я беражліва абыходзіцца з прыборамі і апаратурай камутатара.

Дзякуючы ўсяму гэтаму план яна выконвае ў паўтара-два разы.

За добрую работу камсамолка Соф'я Сцешыц атрымлівае шмат падзяк ад абанентаў, а нядаўна яе прозвішча было занесена ў раённую кнігу гонару.

Н. КАНАПАЦКІ.

Ленінская кантора сувязі
Жыткавіцкага раёна.

Яшчэ пра «паляўнічых»

У газеце «Віцебскі рабочы» я прачытала артыкул «Паляўнічыя за грэшнымі душамі». Мне даводзілася сустракацца з такімі «паляўнічымі».

Першая мая сустрэча з баптыстамі адбылася ў 1947 годзе ў вёсцы Бароўка Дрысенскага раёна, пасля таго, як я вярнулася з эвакуацыі.

У мяне здарылася бяда, у полі забілі карову. Малыя дзеці засталіся без малака. Вось тут і зайшла да мяне суседка Алена Вярыга і пачала непрывычную для мяне размову, што гэта бог пакараў мяне за грахі мае, за тое, што я яго забыла. Яна паказала мне сваю карову, якая давала па 20 літраў малака ў дзень, і сказала, калі я з ёю, з Вярыгай, пасябрую, пачну да яе на малітвы прыходзіць, то і мне ў жыцці пашанцуе.

Я адмовілася ад «дапамогі» бога і купіла карову ў крэдыт.

Праз два гады адбылася новая атака. Летам я працавала ў піянерскім лагеры. Там я звярнула ўвагу на дзяўчынку гадоў чатырнаццаці Шуру, дачку прыбіральшчыцы Аляксеевай. Дзяўчынка была вельмі сарамлівая, забітая, пазбягала дзяцей. Дзеці рыхтаваліся да адкрыцця лагера, праводзілі цікавыя экскурсіі, паходы, арганізавалі работу гурткоў, а яна нікуды не хадзіла, усіх дзічылася. Пачалі за ёй наглядаць і заўважылі, што дзяўчынка крадком да Вярыгі бегае. Аднойчы мы ўбачылі ў яе руках біблію. Я ўзяла ў дзяўчынку кнігу. Праз некаторы час прыбегла Вярыга.

— Аддай біблію! — закрычала яна.

— Ты дарослым спакою не даеш, — сказала я, — але дзяцей навошта чапаш?

— Я ёй паказваю правільны шлях, — адказала баптыстка.

— Правільны?! Ты лічыш правільным, калі дзяўчынка кніг не чытае, у гуртках не займаецца, не весіліцца... Ты ж у яе дзяцінства адбіраеш.

Лагерны перыяд скончыўся. У класе, які я вяла тры гады, усе 40 дзяцей былі вельмі дысцыплінаванымі, за ўвесь час не было ніводнага другагодніка. І раптам бяда. Толію Балтрушэвіча як падмянілі: стаў неахайны, пачаў прапускаць урокі. Хацела пагаварыць з ім — маўчыць. Іду дадому — маці не пазнаю. Калісьці з ёй вучыліся разам, а цяпер перамянілася жанчына, паводзіны сына яе не турбуюць. Што здарылася? Гляджу, у Толі ў сшытку намалёваны крыж. Усё ясна. Праз некаторы час Толя перастаў хадзіць у школу. Іду ў вёску Чэснаполле да яго дадому. Дома хлопчыка няма. Вяртаюся і заходжу да Вярыгі. Толя на печы сядзіць. Я пачала гаварыць з Вярыгай.

Толя ўсё-такі пайшоў за мной. Выправіўся хлопец, але з цяжкасцю.

У 1958 г. мне давялося быць у Дрысе, і я зацікавілася, ці ёсць яшчэ там гэта баптысцкае гняздо? Усё было па-ранейшаму. Вярыга пазнала мяне, пачала запрашаць у госці і гаварыць ранейшыя прамовы. У хаце Вярыгі ляжала яе нявестка-парадзіха. Ляжала яна з высокай тэмпературай,

бо раджала дома, без усякай медыцынскай дапамогі. Я прапанавала тэрмінова выклікаць урача. А Вярыга адказвае, што ўрач — бог, як яму захочацца так і будзе. Яна напаміла мне пра выпадак, які адбыўся некалькі гадоў назад з шаснаццацігадовай дзяўчынай. Я бачыла гэту дзяўчыну. Яна была сірата са Смаленскай вобласці і трапіла праз малітоўны дом да Вярыгі. Баптысты рашылі зрабіць цуда. Здаровай дзяўчыне некалькі дзён не давалі есці, яна вельмі аслабла і ўжо была падобна на нябожчыцу. Калі я спытала, што з ёй, мне адказалі тое, што гаварылі ўсім — хворая на рак. Я сказала, што тэрмінова выклічу ўрача. Але Вярыга адказала, што ўрач не патрэбен. Калі бог захоча, ён вылечыць (урача яны так і не пусцілі да хворай, бо ён бы выкрыў іх хлусню). А праз некаторы час сустракаю на вуліцы натоўп баптыстаў, мужчын і жанчын у чырвоных кажухах, валёнках, а з імі тая дзяўчына зусім здаровая з хлопцам-баптыстам пад руку ідзе. Баптысты крычаць «цуда», «цуда»...

Баптысты часта наводзілі жах на насельніцтва Бароўкі, ідучы з паднятымі рукамі цэлым натоўпам, з шумам і спяваннем на Дзвіну свяціць ваду.

Робіцца крыўдна, калі падумаеш, што ёсць яшчэ сярод жанчын-працаўніц такія, якія трапляюць у пастку «паляўнічых» — Вярыг.

Т. РАЧЫЦКАЯ

ПАЛІНА ФАМІНІЧНА

ЁСЦЬ у Рагачоўскім раёне калгас імя Леніна — багатая шматгалінавая гаспадарка. Дваццаць год за рулём трактара працуе тут Паліна Фамінічна Тарасенка. Нельга без хвалявання расказваць аб жыццёвым шляху гэтай сціплай, працавітай жанчыны. Калі дзяўчынцы было 2 гады, загинуў на вайне бацька. Каб выраставаць дзяцей ад галоднай смерці, маці Паліны, Акуліна Мікалаеўна, з торбай за плячыма пайшла ў людзі: жабравала, батрачыла. Працавала на кулака і сямігадовая Поля. Мыла пасуду, бялізну, цягала дровы. З болей у сэрцы пераносіла здзекі гаспадароў, але скардзіцца не было каму.

І вось прыйшла Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя. Сям'я Тарасенкавых была надзелена ўчасткам зямлі, адабранай у кулакоў. Жыць стала лягчэй. Але сапраўднае шчасце прыйшло разам з калгасам. Калектыўная праца пераўтварыла людзей.

У 1936 годзе недалёка ад вёскі Вішанькі, дзе жылі Тарасенкавы, была створана машына-трактарная станцыя. Даведаўшыся пра тое, што пры МТС працуюць курсы трактарыстаў, Паліна Тарасенка вырашыла стаць трактарысткай.

Паліне Фамінічнае 48 год, а яна і цяпер працуе на трактары, ды яшчэ як! І маладзейшым паказвае прыклад. Не выпадкова таму вясной мінулага года калгаснікі аднадушна выбралі Паліну Фамінічную дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР. Простая вясковая працаўніца стала дзяржаўным дзеячом.

— Ну, а трактар як? Напэўна пакінеш зараз? — пыталі Паліну хлебаробы.

Папраўляючы пасівеўшыя на скронях валасы, Фамінічна весела ўсміхалася.

— Не, не пакіну. Сямігодку на сваім трактары выканаю за пяць год.

Сваё слова перадавая трактарыстка трымае моцна. Яна ўжо шэсць месяцаў працуе ў лік другога года сямігодкі.

Любяць і паважаюць Паліну Фамінічную сельскія працаўнікі. Яна часты госць у сваіх выбаршчыкаў. Карыснае слова, добрая парада дэпутата надоўга застаюцца ў сэрцах хлебаробаў.

Звярнуўся аднойчы да яе калгаснік Віктар Малахаў:

— Трэба перабудаваць дом.

Лесу няма. Дапамажыце, калі ласка.

Паліна Фамінічна пагаварыла ў сельсавеце. Будаўнічыя матэрыялы былі адпушчаны. Нядаўна Віктар Малахаў справіў напаселле.

Калгас імя Леніна, дзе жыве і працуе Тарасенка, мае свой цагельны завод. З цэглы ўласнай вытворчасці пабудавалі свінарнік, кароўнік, будынак электрастанцыі і іншыя грамадскія будынкі. Летам мінулага года ў Паліны Фамінічна ўзнікла добрая думка.

— Цэглы ў нас хопіць, — сказала яна старшыні калгаса Аляксею Іванавічу Шукевічу. — Пара ўжо нам будаваць цагельныя дамы для калгаснікаў.

Словы дэпутата прыйшліся Аляксею Іванавічу па душы. Каштоўную прапанову падтрымалі члены праўлення. Зараз на тэрыторыі калгаса расце новая, добраўпарадкаваная вёска. Пабудавана ўжо дзесяць дамоў з цэглы. Хутка справяць напаселле перадавыя працаўніцы сельгасарцелі Кацярына Фядорцава і Еўдакія Ануфрыева.

У вёсках Вішанькі, Сямінаўка, Буда не хапала калодзежаў. Некалькі разоў пытанне аб калодзежах ставілася на выканках сельсавета. Але далей размоў справа не ішла. Чаму? Не было цэментных кольцаў.

— А хіба не можам мы самі наладзіць вытворчасць цэментных кольцаў для калодзежаў? — пацікавілася аднойчы Паліна Фамінічна ў старшыні сельсавета. — Мне здаецца, што ўзначаліць гэтую работу можа Раман Бірукоў.

Прайшло не шмат часу, а ўжо сваімі сіламі пабудавана 5 калодзежаў.

— Дзякуй вам, Паліна Фамінічна, — гавораць калгаснікі. — Зараз хадзіць па вадзі блізка.

Трэба было тэрмінова перавезці для калгаса 100 кубаметраў лесу. Зімой гэта не так лёгка. Але працавітая жанчына ўзялася за справу. Трое сутак з раніцы да позняга вечара не змаўкаў яе «ДТ-54». І вось будаўнічы лес на сядзібе калгаса. Заданне выканана, і Фамінічна звяртаецца да будаўнікоў:

— А цяпер справа за вамі, сябры. Будуйце хутчэй, эканомней, лепш.

У гэтым годзе па прыкладу Мікалая Манукоўскага вырошчваць

кукурузу ў раёне будуць дзесяткі механізатараў.

— Не магу ж я стаяць у баку, — заявіла Фамінічна на праўленні. — Буду вырошчваць кукурузу на плошчы 120 гектараў па прыкладу Манукоўскага.

Дала слова — стрымай яго — такі дэвіз перадавой трактарысткі, дэпутата. І Тарасенка абавязкова даб'ецца свайго. Каб атрымаць па

Паліна Фамінічна Тарасенка.

600 цэнтнераў зялёнай масы кукурузы з пачаткамі з гектара, яна вырашыла добра ўгноіць глебу. На вялікіх трактарных саннях-валакушах Фамінічна даставіла ўжо на свой участак больш 2 тысяч тон гною і торфу.

Як і ўсе калгаснікі, Паліна Фамінічна сачыла ўважліва за работай XXIV з'езду Кампартыі Беларусі.

— Чытаючы пастанову з'езду, — расказвае Тарасенка, — я ўяўляю нашы нівы. Колькі новых машын выедзе ў поле, колькі залатых зярнят узыйдзе гіганцкім ураджаем. І ўсё гэта на радасць чалавеку. Будзем працаваць яшчэ лепш.

Вось якая яна — Паліна Фамінічна — наша сучасніца.

П. ЯНКОУ

Новы цукровы завод

Пачаў працаваць Гарадзейскі цукровы завод — буйнейшае ў рэспубліцы прадпрыемства харчовай прамысловасці. Завод будзе перапрацоўваць да 15 тысяч цэнтнераў буракоў у суткі (здымак уверсе).

Цукровы завод абсталяваны першакласнай тэхнікай. Тут усе вытворчыя працэсы механізаваны і аўтаматызаваны, праходзяць без умяшання чалавека (здымак справа. У сокавым цэху). На новым прадпрыемстве працуе шмат жанчын. Большасць з іх удзельнічала ў будаўніцтве завода. Будуючы прадпрыемства, многія адначасова вучыліся, набывалі новыя спецыяльнасці для работы ў цукровай вытворчасці.

Разам з заводам вырас жылы пасёлак рабочых. Тут ёсць дзіцячы сад, яслі, школа, столовая, магазіны. Калектыў УНР-29 першага трэста Міністэрства будаўніцтва БССР працягвае ўзводзіць культурна-бытавыя будынкі новага гарадка. На будаўніцтве завода, узвядзенні жылых дамоў добра працавала ізаляроўшчыца Ларыса Лаўрэцкая (здымак у авале). Яна і зараз у першых радах спартна-чаючых.

Фота К. Якубовіча.

Надзеі не трачу

Калі б сёння прананавалі мне пачуць ферму, то гэтую вестку я сустрэла б, напэўна, як самы страшэнны прыгавор. І ў гэтым няма ніякага дзіва. За 25 год я вельмі прывыкла да сваёй работы на ферме і палюбіла яе.

Пяць год ужо я трымаю першынаство сярод даярак раёна. Летась, напрыклад, ад кожнай з 13 кароў надала па 3361 літру малака. За сваю работу неаднаразова атрымлівала прэміі.

У мяне часта пытаюць, у чым сакрэт такіх поспехаў? Прама скажу — увесь той сакрэт у шчырай і клопатлівай працы. Датуль поспеху мець не будзеш, пакуль сваю справу не палюбіш усёй душой, усім сэрцам.

На ферму я заўсёды прыходжу раней сваіх сябровак. Перш-наперш вычышчаю і мыю кармушкі, затым парэнаю гной у кароў пад нагамі, саломкі крыху свежай падсцялю. Пакуль зраблю гэта, дык і шэсць гадзін, пара корм раздаваць і даць кароў.

Раніцой мы каровам, згодна з рацыёнам, даём па 4 кілаграмы грубага корму і два вядры пойла. Але я за раз не кладу ўсё сена, а на дзве часткі падзяляю. Спачатку аддам палавіну, а пасля даення — астатнюю порцыю. Для чаго я так раблю? Шматгадовая

практыка паказала, што калі адразу ўвесь корм аддаць, дык яго карова згноіць і амаль палова сена ў кармушцы ляжыць. Калі ж даваць пачатку — сена ўсё паядаецца.

Выдойваю кароў я чыста. Спачатку падмываю вымя, масажырую яго і толькі тады пачынаю даць. Выдойваю чыста таму, што апошнія кроплі малака маюць вялікую тлустасць, а гэта для калгаса выгадна вельмі.

Днём кожная карова атрымлівае па 10 кілаграмаў кукурузнага сіласу і 8 кілаграмаў сырой бульбы. Гадзіны ў чатыры дня даём так званы падвячорак: па два кілаграмы запаранай і здобранай сечкі і па два вядры пойла. У шэсць гадзін вечара — другая дойка і нанач даём па 4 кілаграмы сена. Што і казаць, не галодныя каровы нашы, амаль два пуды корму ў суткі атрымліваюць. Не выводзіцца ў нас соль-лізунец. З аўтапаілак каровы п'юць вады колькі ім хочацца. Мы ўжо з практыкі ведаем, што ад вадкіх кармоў больш малака атрымліваецца.

У мяне няма шаблону ў кармленні. Кармы я раздаю згодна вагі і малочнасці каровы. Але і гэта яшчэ не ўсё. Трэба ведаць нораў кожнай каровы. Адна, напрыклад, сілас любіць, і я даю ёй сіласу больш. Другой карове бульба падабаецца, і я даю ёй боль-

шую порцыю бульбы. Я і сваім сяброўкам па прафесіі парайла гэтак рабіць, і яны цяпер кароў так кормяць.

Жывёла, як і чалавек, ласку любіць. І я ніколі не крычу на яе. Спачатку падыйду і пагляджу карову, дам хлеба кавалачак ці бульбіну. І толькі пасля гэтага саджуся даць. У такім выпадку карова стаіць, як укопаная, і малако ўсё да капелькі аддае.

Абмяркоўваючы рашэнні снежанскага Пленума ЦК КПСС, даяркі нашага калгаса па 2500 літраў малака абавязаліся ад кожнай каровы надаць. Маё абавязальства — 3600 літраў на карову. Спадзяюся, што гэтую лічбу намнога перакрыю. Вопыт за плячыма ёсць, жаданне працаваць — таксама. А гэта ж галоўнае.

Мне ўжо за 50 год пераваліла, але я не адчуваю асаблівай стомы. Каб дабіцца высокіх надояў малака, я прананавала сваім сяброўкам пасеяць кожнай на прыфермскім участку па гектару кукурузы і бульбы, якую выкарыстаем летам для падкормкі кароў. І гэта абавязкова мы зробім.

Буду працаваць так, каб ажыццявіць даўнейшую мару — пабыць у Маскве на выстаўцы народных дасягненняў. На гэта я не трачу надзеі і абавязкова даб'юся пастаўленай мэты.

Алена ЖУКОУСКАЯ,
даярка калгаса «Ленінскія дні»
Бярэзінскага раёна.

ЯКРАЗ перад самым Петрусёвым акном журавель. Стаіць ён на падгнілай дубовай назе і цэлы дзень згінае сваю доўгую шыю над студняй. Нібы зазірае, ці хутка да дна дачэрпаецца.

Вось ужо з год, як не падабацца стала Петрусь, што пад самым акном журавель матляе. Не таму, канешне, што ад цямна да цямна бразгочуць вёдры на вуліцы ды пляткараць жанчыны. Сэрца вярэдзіць суседка Каця, якая колькі разоў на дні схіляецца над студняй. Каб не было калодзежа, не страчаў бы яе так часта.

Вось і сёння сваёй гордай хадой падышла яна да студні. Нетаропка паставіла вёдры. Лёгкім рухам галавы скінула з ілба непакорлівы віток чарнявых валасоў і ўзялася за почап. Ненарокам неяк Пятрусь зірнуў у акно і напаткаў яе вочы. Чорныя, як дзве спелыя, у расе, парэчыны. І трохі прыжмураныя, ад чаго іграе ў іх весялосць, смяшлівасць нейкая.

Петрусь яна, праўда, не заўважыла, бо глядзела міма акна. А ён стаў трохі воддаль і назіраў за кожнай рыскай на яе смуглявым твары. Не жадаў сустрэч, а от зараз утаропіўся ў Кацю позіркам, здаецца, выпіваў вачыма.

Маці, якая корпалася нечага ў сенцах, увайшла ў хату. Яна адразу заўважыла, на каго гэта так заглядзеўся сын. Сумнавата ўсміхнулася, паківала галавой і асцярожна кранула яго за плячо.

— Не нудзіся, сыноч. Няўжо на ёй свет клінам сышоўся? Колькі дзяўчат прыгожых ды разумных па табе сохне. А ты ўкляпаў вочы ў гэтую бабу. Згінь яна... вядзьмарка!

Петрусь нібы хто дубцом сцэбануў. Ён рэзка адхінуўся ад акна, хацеў крыкнуць на маці, але змоўчаў, каб не пакрыўдзіць. Выйшаўшы ў сенцы, ён узяў вёдры і накіраваўся да

Каваль

Васіль НІКАЛАЕНКА

Апавяданне

Мал. П. Уласевіча.

— Не чапай, Пятрусь, былога, чуеш? Не трэба. Яго не вернеш. А вунь якраз і Барысок мой ідзе, — зноў весела зашчабятала Каця.

Узыходзячы на ганак, Пятрусь глянуў у той бок, адкуль цягнуўся Барыс, муж Каці. Танклявы і высокі, у пахілай сваёй хадзе ён нечым нагадваў калодзежны журавель. Пад добрай, відаць, чаркай ішоў.

Пятрусь хуценька паставіў вёдры і амаль падбегаў ускочыў у хату. Стаіўся ля акна, адкуль нядаўна назіраў за Кацяй. Хацелася ўбачыць, як сустрэне яна мужа. Цярэбячы на грудзях ражок шаліка, яна глядзела ў той бок, адкуль вось-вось павінен быў паказацца Барыс. Бровы насупленыя, пахаваліся ў вачах смяшынкі-іскаркі. Замест іх бліснулі нейкія злыя агеньчыкі. Увесь выраз твару гаварыў, што не, не з вялікай радасці ўсклікнула яна ля студні: «А вунь і Барысок мой ідзе!».

— Ганарыстая, — падумаў Пятрусь. — Шчаслівай прыкінулася перад тым, кім аднойчы пагрэбавала. Баялася, што паспачуваю, з лёсу яе пасмяюся. Эх, Каця! Няўжо не бачу, што няма табе шчасця, што клянеш сваю долю. А калі і ўсміхаешся часам, дык для людзей толькі. Хай думаюць, што жыццём не пакрыўджана. Зайздросцяць няхай уяўнаму шчасцю.

У квадраце акна матануў галавою Барыс. Пагойдваючыся на растапыраных нагах, спыніўся насупраць Каці. Кепка спаўзла на патыліцу, да ніжняй губы прыліп недакурак. Лыпнуў пачырванелымі лупатымі вачыма, варухнуў шэрымі, як выцвілыя жытнёвыя каласы, брывамі.

Каця нешта сказала яму. Што — Пятрусь не пачуў. Аднак па выразу твару можна было здагадацца, што няветліва сустрэла яна мужа. Ускінуўшы на плячо каромысел, яна хутка пакрочыла ад калодзежа. Барыс прыспешыў крокі. Ён выкінуў уперад сваю доўгую руку і цяжка апусціў яе на кволае плячо Каці. Тая аж пахіснулася, але спрытна выслізнула з-пад рукі мужа. Што было далей, Пятрусь не бачыў, таму што іх ужо не стала відаць. Адчыняць жа акно няёмка неяк было. А Петрусь вельмі хацелася нават на вуліцу выскачыць, Учапіўся б, здаецца, у Барысова горла і не адпускаў. Трымаў бы, пакуль дух вон.

У думках міжволі ўсплыло недалёкае мінулае. Летась гэткай самай парой Пятрусь збіраўся засылаць сватоў да Каці. Праўда, бацькі яе не вельмі хіліліся да Петруся, аднак ён верыў, што Каця кахае яго і нішто не перашкодзіць іх вяселлю. І вось у гэты самы час прыехаў Барыс. Гады са два яго не было ў вёсцы — працаваў дзесьці на рыбалоўным промысле Поўначы. Прывёз адтуль цяльняшку, фанабэрыстасць і кучу грошай.

Каля бацькоўскага дома Барыс асядаць не думаў. Марской душы нібыта стаў ён чалавек, сэрца сумавала без палубы і штормаў. У далёкія плаванні збіраўся некуды. Аднак не акіянская хваля падхапіла Барыса. Вызвалілася месца загадчыка сельмага, і заядлы марак згарнуў парус і без роздуму кінуў якар сярод бочак з селядцамі. Ад іх, маўляў, таксама морам патыхае. Нездарма завуцца атлантычнымі.

Так Барыс і застаўся на сяле. Млелі, сустракаючы яго, дзяўчаты, з зайздрасцю і перасцярогай касавурыліся хлопцы. Адзін толькі Пятрусь быў спакойны. Ён нават пахваліўся Барысу, што ў хуткім часе пазаве на вяселле. Шчаслівы чалавек заўсёды даверлівы і не прадчувае бяды. Не заўважаў і Пятрусь, што яго колішні сябар вельмі ўжо стаў заглядацца на Кацю.

Адкрылася гэта нечакана неяк. У той вечар Пятрусь з Кацяй у клубе на танцах былі. Танцаваць, праўда, ён не ўмеў, але Каці не забараняў весяліцца. Нават угаворваў ісці на круг, калі яна адмаўляла якому-небудзь хлопцу. Часцей іншых запрашаў яе Барыс. Лёгка і заўзята кружыліся яны ў танцы, размаўлялі аб нечым, смяяліся, і магчыма ў гэтую хвіліну Петрусь пачало нешта трывожыць.

Калі гарманіст зайграў развітальны марш, Пятрусь праціснуўся ў калідор. Тут ён і прычакаў Кацю. Яна была вясёлая і

студні. Вада, уласна кажучы, не патрэбна была. Думаў, заспее там Кацю. Але яе ўжо не было. Пятрусь наліў абодва вядры і не заўважыў, што цягне трэцюю цыбарку.

— Дзень добры, — пачуў ён раптам і ледзьве почап не выпусціў з рук. Побач стаяла Каця.

— Добры дзень, — разгублена праказаў Пятрусь і памкнуўся быў апаражніць цыбарку.

— Ці ж не бачыш — твае абодва поўныя, — усміхнулася Каця. — Лі ў маё, — падставіла яна вядро.

— Гм... Вось ліха яшчэ, — збянтэжана зірнуў Пятрусь на свае поўныя вёдры.

— Ды яшчэ якое ліха! — жартаўліва падхапіла Каця. — Замуціла табе, Петрусёк, нейкая краля розум. Гэта ж так задумаўся, што нават вядро лішняе выцягнуў. Аднак, вылівай, не шкадуў для суседкі.

Пятрусь напоўніў Кацярыніна вядро. Тая наважылася падступіцца да калодзежа.

— Пачакай, выцягну ўжо, — сказаў Пятрусь.

— Не трэба, — катэгарычна запырэчыла Каця. — Я сама.

— Ну як сабе хочаш, — пакрыўдзіўся Пятрусь.

— Па кім жа, усё-такі, сэрцайка баліць? — зноў усміхнулася Каця.

— Хочаш ведаць?

— Няўжо ж. Вельмі цікава, хто прымусяў нудзіцца гэтак.

— Ты, — вырвалася з Петрусёвых грудзей, — па табе нуджуся. Хіба не бачыш?

Усмяшка збегла з Кацярынінага твару. Яна адвяла вочы ўбок, нібы сама сабе сказала:

гаваркая, як ніколі. А Пятрусь, наадварот, слова не мог сказаць. Выйшлі на вуліцу. Цемень — хоць вока калі. Вядома, восень.

— Позна ўжо, — сказала Каця. — Адрэз па хатах. Так?

— А мо' пастаім трохі?

— Не, Петрусь, уставаць трэба рана. Дзяжуру на ферме.

— Ну, добра, — пагадзіўся Пятрусь і замаўчаў.

Раптам ззаду пачуліся шпаркія крокі. Іх нехта даганяў. Пятрусь азірнуўся. З цемрадзі выра-

стала доўгая, чорная постаць. Вось яна ўжо побач. Барыс...

— Эх ты, кавалер! — зарагатаў той, параўняўшыся. — Ды хіба так ходзяць з дзяўчынай? Вось як трэба! — і Барыс узяў пад руку Кацю. — А то ідзе за паўварсты.

Каця засмялася, але нічога не сказала. Пятрусь жа не ведаў, як паводзіць сябе. І пакуль Пятрусь раздумваў, што павінен зрабіць на яго месцы сапраўдны хлопец, падышлі да Кацінай хаты. Ля варот усе трое спыніліся. Каця хацела было выслабаны ад Барыса руку, але той сказаў:

— Не пушчу. Я цябе ўкраў. — І да Петруся: — Так, так. Было не лавіць варон.

— Пажартаваў і хопіць... Пусці, — сказала Каця.

Аднак у яе голасе Пятрусь не ўчуў патрабавальнасці. Наадварот, пракрадалася нейкая мяккасць.

— Ну, годзе! — зноў пацягнула руку Каця. — Да сустрэчы, хлопчыкі.

— Да сустрэчы, — сказаў Пятрусь і хутка пайшоў прэч.

— Ой, мядзведзь! Ды ты і сапраўды злодзей, — даляцелі да яго перамешаныя са смехам Каціны словы.

Больш Пятрусь нічога не чуў. Ён спяшаўся ўцячы з гэтага месца, дзе яму, магчыма, здардзілі, адабралі каханне. На адно толькі імгненне мільганула думка вярнуцца і сілай забраць назад тое, што з рук вырвалі. Але перасіліў гэтае парыванне. Не таму, што можа баязліўцам быў. Не, хлопец ён быў смелы, з цвёрдым, як кувалда, кулаком. Любога мог сплюшчыць з аднаго ўдару. Стрымлівала іншае — ведаў, што кулаком у гэтай справе не дасі рады.

Тры дні запар Пятрусь разлютавана гакаў у кузні молатам. Нібы заглушыць хацеў пякучую крыўду і боль. Вечарамі заставаўся дома. Няёмка неяк было сустракацца з Кацяй. А на вуліцы пад усхліп гармоніка сумавалі дзявочыя галасы, гарланілі хлопцы.

А па вёсцы тым часам пагалоска пайшла, што кінула свайго кавала Каця і нібыта замуж за крамніка Барыса выходзіць.

Аднойчы пад вечар на прыгуменнай сцяжынцы, што вяла з кузні, Пятрусь выпадкова стрэўся з Кацяй. Параўняліся, моўчкі хацелі размінуцца. Але Пятрусь не сцяпеў, азірнуўся:

— Каця...

Тая спынілася.

— Каця, няўжо ўсё кончана?

— Кончана, — не ўзнімаючы галавы, прамовіла яна.

— А ці кахала?

Каця ўскінула вочы. Сумна і шчыра глядзелі яны на Петруся.

— Кахала, але... расчаравалася я ў табе... — Яна на момант задумалася, а потым загаварыла роўным, цвёрдым голасам. Адчувалася, што яна даўно ўжо ўсё абдумала, знайшла патрэбныя словы. — Дужа ўжо ты млосны нейкі. А мне мужа трэба вясёлага, разбітнага... Каб ён у полым ўскочыў і з агню выскачыў. Розныя мы па характару з табой... Усё роўна, што нож і мякіш. Не было б у нас шчасця. Бывай...

А праз месяц у доме Каці звінелі чаркі, крычалі «горка!» Аднак калі і было каму горка, дык гэта Петруся, таму што за вясельным сталом сядзеў не ён, а Барыс, не ён, а Барыс, пераводзіў Кацю ў свой дом гаспадыняй.

Праўда, з Барысавымі бацькамі маладыя не ўжыліся доўга. Праз які месяц пасля вяселля яны перайшлі да Каціных бацькоў. Але і там не ладзілі. Штовечар Барыс прыходзіў з крамы п'яны і ўчыняў скандалы. І вось ужо з паўгода, як жывуць ва ўласным доме. Купілі пяціцценку ў суседняй вёсцы, перавезлі сюды і паставілі непадалёк ад Петрусьвай хаты. Праз тры двары. Кажуць, што цяпер жывуць у згодзе. Але паўзуць ад хаты да хаты і іншыя чуткі: нібыта б'е крамнік жонку, б'е так, каб людзі не члі, і знакаў не пакідае.

Праўда, сама Каця пра гэта нікому і словам не заікаецца. Наадварот, толькі добрае гаворыць яна на людзях пра Барыса, хваліць яго. Вось і ля студні, пры сустрэчы з Петрусьм, яна была вясёлай. Маўляў, жыву — не тужу... А вочы гавораць іншае. І Пятрусь верыў гэтаму іншаму, яно бунтавала душу, не давала спакою. Нешта надумаўшы, Пятрусь адышоў ад акна, стаў апрацаваць.

— Ці далёка, сыноч? — спытала маці.

— Да дзевак. Каб не сохлі без мяне, — адрэзаў Пятрусь.

— Ну, вась... І злавацца ўжо, — пакрыўдзілася маці. — Што ж, рабі, як сам хочаш. Пільнуй сабе мужнюю жонку. Мне ўсё роўна. Толькі, Петрусь, ці не час бы ўжо і помач мне ў дом прывесці.

Пятрусь выйшаў на вуліцу. Пасля зацяжных дажджоў нарэшце ўсталявалася сухое надвор'е. Пад нагамі пахруствалі камячкі зямлі, прыхопленыя марозам.

Аж настрой у Петруся прыўзняўся ад чысціні і звонкасці марознага надвячорка. Ён зрушыў з месца і пайшоў у той бок, дзе жыла Каця. Праўда, не для таго, каб прайсці пад яе вокнамі. У клуб рашыў наведацца.

Пятрусь параўняўся з Кацінай хатай. Міжволі ўспомнілася людская гамонка пра тое, што здзекуецца з жонкі крамнік, папіхае ёю. І ці то яму здалося, ці наяве пачулася, як нехта ўскрыкнуў. Пятрусь запаволіў хаду, прыслухаўся. Нейкі момант было ціха-ціха. І раптам да яго вушэй выразна даляцелі прыглушаны працяглыя стогны. Нешта загрузацела ў крамнікавай хаце, зазвінела выбітая шыба.

— О-ё-ёй! — данеслася да Петруся.

Гэта крычала Каця.

Пятрусь сарваўся з месца і, не шукаючы форткі, перамахнуў цераз двухметровыя шчыкеты, якімі быў агароджан двор крамніка. І толькі гэта Пятрусь апынуўся на двары, як з сілай нехта ударыў у дзверы. Яны аж хруснулі і, відаць, не вытрымаўшы моцнага ўдару, скрыгатнулі завесамі і адляцелі вонкі, вынесшы на сабе перапалоханую, збялелую, як палатно, Кацю. Убачыўшы Петруся, яна здрыганулася, памкнулася была да яго, відаць, за паратункам, ды раптам адскочыла. З сянец выныкнуў раз'юшаны Барыс. Узняўшы кулакі, з нейкім дзікім воклічам ён кінуўся на Кацю.

Але моцная рука Петруся схапіла яго за грудзі і адкінула назад, у сенцы. Ад нечаканасці ў Барыса аж вочы на лоб палезлі. На нейкую хвіліну ён абмяк, боўтуліся ўніз і бездапаможна, нібы амярцвелья, павіслі рукі. Ён, відаць, ніяк не мог уцяміць, што здарылася.

— Ты?! — сцяўшы зубы, выдыхнуў ён нарэшце і пасунуўся на Петруся. У таго ніводная жылка не трапятнулася на твары. Спакойна і грозна глядзеў ён на Барыса і нібы гаварыў гэтым сваім позіркам: «А я, браце, не напалохаўся. Паткніся, ну! Паспытай сілу кавальскую!»

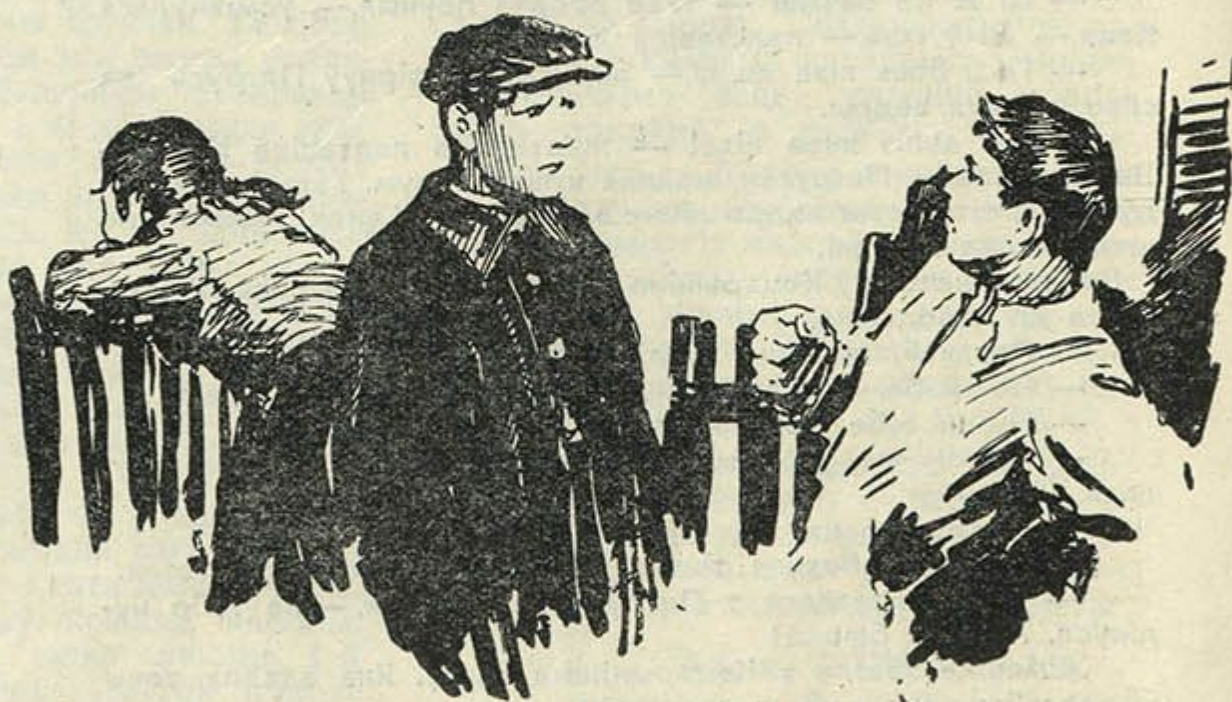
Барыс, відаць, толькі з жонкай быў смелы. Апынуўшыся ж кулак на кулак з Петрусьм, ён палічыў за лепшае не лезці на ражон, а аджартавацца, як і ў той леташні вечар.

— Не бойся! Га-га-га! Гэта я жонку... гы-гы-гы!.. Папужаў трохі. — Смех у яго быў непрыемны, як у вар'ята. Можна было падумаць, што чалавек і сапраўды страціў розум. — Аддаю табе яе! Бары! Гы-гы-гы! — Барыс ляснуў дзвярыма і знік у сенцах.

Пятрусь глянуў на Кацю — яна стаяла побач. У яе трымцелі вусны, страшэнным намаганнем волі яна стрымлівала, хавала ад Петруся слёзы.

— А ты ідзі адсюль, — нарэшце вымавіла Каця. — Навошта табе ўсё гэта бачыць?.. Ідзі... Ідзі з гэтага двара...

Яна наўзрыд заплакала і першай выбегла на вуліцу.

Выдатны пясняр беларускага народа

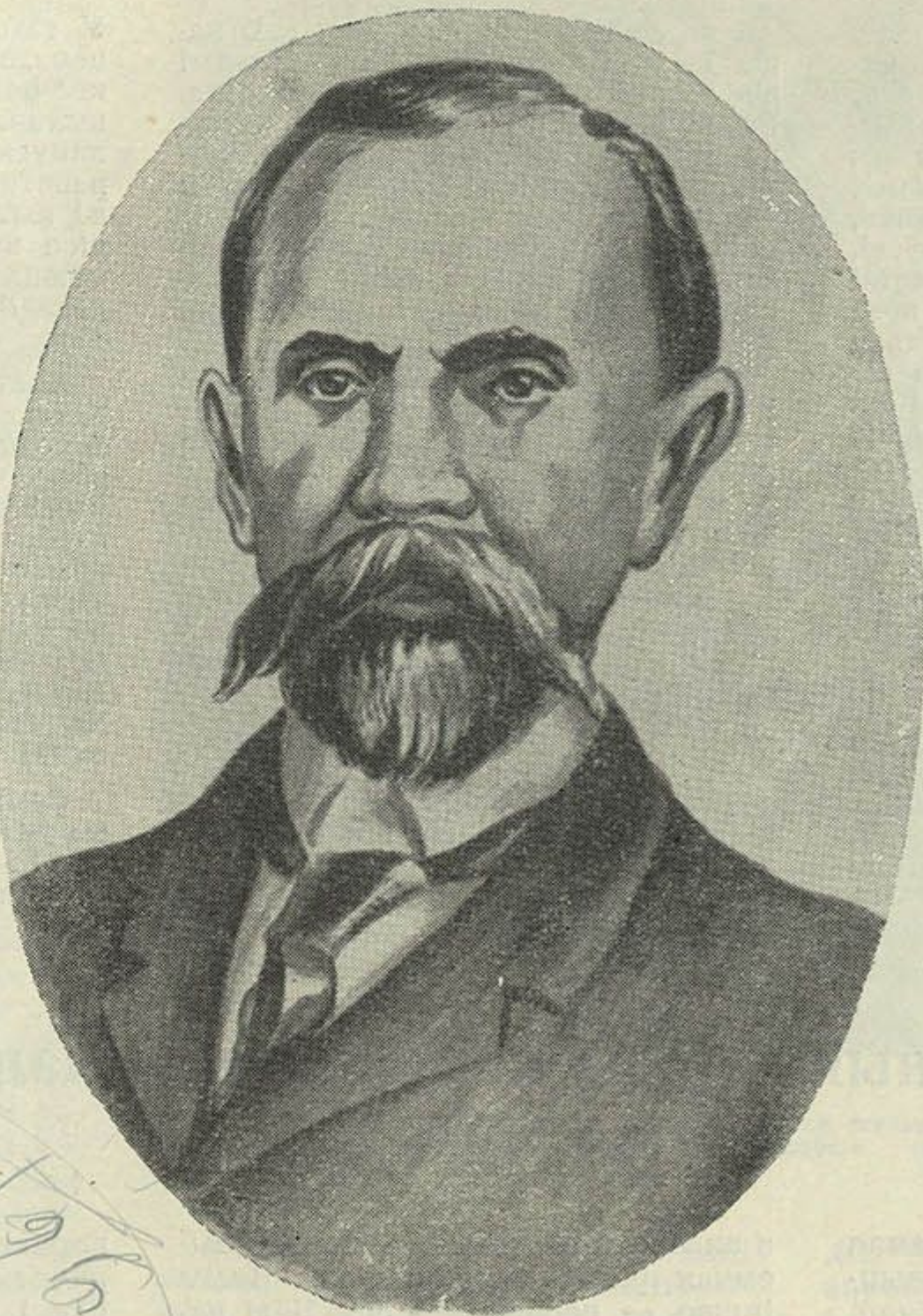
Да 120-годдзя з дня
нараджэння Францішка
Багушэвіча

ФРАНЦІШАК Багушэвіч увайшоў у гісторыю беларускай літаратуры як заснавальнік крытычнага рэалізма.

Паэт выступіў на літаратурнай ніве ў другой палове XIX стагоддзя і з першых крокаў творчай дзейнасці яскрава даў, што ён будзе стаяць за літаратуру для народа і аб народзе. Не выпадкова таму ён займае перадавое месца сярод дзеячоў дэмакратычнай культуры мінулага, як натхніцель рэалістычнай, народнай плыні ў беларускай літаратуры і мастацтве.

Паэт быў перакананым рэвалюцыйным дэмакратам. Карэнні яго ідэйных поглядаў глыбока ўваходзяць у эпоху 60-х гадоў. У атмасферы гэтай эпохі, пад жыватворчым уплывам ідэй рускіх рэвалюцыйных дэмакратаў, паэзіі Някрасава і Шаўчэнкі выпяваюць светапогляд Ф. Багушэвіча і яго літаратурныя, эстэтычныя густы і меркаванні.

Францішак Багушэвіч выйшаў з асяроддзя дробнай беларускай шляхты. Ён нарадзіўся дзевятага сакавіка старога стылю 1840 года ў фальварку Кушляны Ашмянскага павета былой Віленскай губерні. У 1861 годзе Ф. Багушэвіч скончыў рускую гімназію ў Вільні і паступіў у Пецярбургскі ўніверсітэт. Навучацца аднак доўга не давялося, бо ў канцы 1861 года ён быў, фактычна, выключаны з універсітэта за ўдзел у студэнцкіх хваляваннях, выкліканых незадавальненнем шырокіх народных мас так званай «сялянскай рэформай 1861 г.». Вядома, што рэформа гэтая была праведзена царызмам у інтарэсах памешчыкаў і з'яўлялася непрыкметным грабязом прыгоннага сялянства. Так Ф. Багушэвіч па волі лёсу зноў апынуўся ў родных мясцінах. Пэўны час ён працаваў народным настаўнікам у вёсцы. Але — нядоўга. Бо калі ў 1863 годзе на Беларусі і ў Літве ўспыхнула сялянскае паўстанне, паэт прыняў у ім самы актыўны ўдзел. Ён быў паранены ў баі і, выхаджаны простымі беларускімі сялянамі, праз пэўны час, у 1865 годзе, паступіў у Нежынскі юрыдычны ліцэй. Напамнім,

дарэчы, што ў паўстанні прымаў таксама ўдзел родны брат і сястра паэта, а бацька за дапамогу паўстанцам прыцягваўся разам з дзецьмі да крымінальнай адказнасці.

Пасля сканчэння ліцэя ў 1868 г. Ф. Багушэвіч амаль дваццаць год працаваў на Украіне ў розных судовых установах у якасці адваката. На гэтай ніве ён праявіў сябе як палымяны абаронца інтарэсаў украінскага сялянства.

Апошні этап адвакацкай дзейнасці Ф. Багушэвіча адносіцца да пачатку 90-х гадоў у Вільні. І тут паэт-дэмакрат заставаўся верным сваім грамадзянскім заповедам, свята абараняючы інтарэсы працоўнага беларускага сялянства.

Апошнія гады свайго жыцця цяжка хворы пясняр скончыў у родных Кушлянах. Ён памёр 28 красавіка 1900 года. Яго магіла захавалася да нашых дзён, і вось ужо шэсцьдзесят год яна з'яўляецца месцам няспынанага паломніцтва ўсіх тых, у каго сэрца напоўнена шчырай удзячнасцю паэту за яго

цудоўныя песні. Іх чытач знойдзе ў кнігах паэта «Дудка беларуская» (выдадзена ў Кракаве ў 1891) і «Смык беларускі» (Пазнань, 1894), якія неаднаразова перавыдаваліся ў наш час.

Францішак Багушэвіч выступае ў сваёй творчасці ад імя забітага сацыяльнай несправядлівасцю працоўнага селяніна. Ён імкнецца яго вачыма глядзець на свет, разважаць і адчуваць так, як разважае і адчувае «ратай пакрыўджаны» — нястомны шукальнік праўды і непрымірымы вораг крыўдзіцеляў народа. Багушэвічаў селянін

Гарэ, сее усё лета,
А як прыдуцца дажынкі.
Няма збожжа ні асмінкі,
А даждаўшы на каляды,
Мужыкі мякінцы рады.

Францішак Багушэвіч быў паслядоўным у сваёй творчасці і ў другім вершы «Мая дудка», прысвечаным яго поглядам на ролю паэзіі і паэта ў грамадскім жыцці народа, усклікаў:

Кінь наўкола вокам,
Дык крывавым сокам—
Не слязой—заплачыш,
Як усё абачыш.

Як крыві не стане,
Тагды кончу гранне!

Паэт добра разумеў, што за інтарэсы прыгнечанага панамі народа, за яго лепшую, шчаслівую долю трэба змагацца моцнай, як сталь, і гучнай, як гром, песняй. Таму ён і звяртаецца да сваёй Дудкі-паэзіі з мужным, палымяным заклікам:

Ну, дык грай жа, дудка,
Каб жа была чутка,
Каб аж вушы драла;
Каб ты так іграла,
Каб зямля скакала!

Праўда, у паэзіі Ф. Багушэвіча мы не знойдзем непасрэдных заклікаў да рэвалюцыйнай барацьбы супраць царызма і памешчыкаў. Тым не менш, усім сваім духам і грамадзянскім зместам яго творчасць клікала народ на барацьбу супраць сацыяльнай несправядлівасці. Ці ж не характэрным з'яўляецца, у дадзеным выпадку, Багушэвічаў верш «Бог не роўна дзеле», у аснову якога пакладзены рэзкі вадападзел паміж багатымі і беднымі? Прыгадаем урывак з гэтага верша:

Гэты хлеба і не знае,
Толькі мяса ды пірог,
І сабакам выкідае
Усё тое, што не змог.

А той хлеб жуе з
мякінкай,
Хлебча квас ды лебяду,
Разам живець і есць
з свінкай,
З канём разам п'ець
ваду!

Аднаму дзесяткі-служкі
Зарабляюць сотні сот;
Рукі ў яго, як падушкі,
Як кісель, дрыжыць
жывот!

Другі ж сам, аж на
дзесятка,
Працуючы, лье свой пот,
А высахшы, як аплатак,
Цянюсенькі, як той кнот.

У асобе Ф. Багушэвіча працоўны беларускі сялянін меў свайго шчырага прыяцеля і абаронцу. Не выпадкова Ф. Багушэвіч увайшоў у гісторыю беларускай літаратуры як заснавальнік крытычнага рэалізма, як палымяны пясняр патрыятызму, шчыра адданы свайму народу, свайму радзіме. Ён быў першым сапраўды народным беларускім паэтам мінулага стагоддзя, арганам і вестуном дум і спрадвечных імкненняў да волі прыгнечаных людзей. За гэта ўсё і славіць беларускі народ Францішка Багушэвіча.

Сцяпан МАЙХРОВІЧ

СЕМІНАР ДЛЯ БАЦЬКОЎ

МЫ жывём у надзвычайны час. Нябачаны росквіт савецкай навукі і тэхнікі набліжае дзень, калі чалавек пранікне ў самую глыбіню Сусвету. На кожным кроку мы выразна адчуваем рысы камунізма. У наш час «камуністычнае далёка», аб якім пісаў Уладзімір Маякоўскі, стала бліжэй і рэальным. Калі сотні і тысячы жанчын і дзяўчат, па прыкладу Валянціны Гаганавай, ідуць у адстаючыя брыгады, — гэта ўжо камуністычныя адносіны да працы. Калі тысячы школьнікаў-старшакласнікаў, паспяхова закончыўшы ўборку ўраджаю ў школьнай вытворчай брыгадзе, з радасцю рапартуюць аб сваіх поспехах і дасягненнях, — гэта ўжо дасягненні камуністычнага выхавання падрастаючага пакалення. Вучоныя, інжынеры, тэхнікі і рабочыя, якія пабудавалі касмічныя ракеты, выхаваны ў нашу савецкую эпоху, нашай школай, нашай сям'ёй. Паслядоўнікі Гаганавай, сотні тысяч герояў працы, якія самааддана працуюць у цэхах заводаў і на калгасных палях, — усё гэта плён выхаваўчай сістэмы сацыялістычнага грамадства. Савецкія лю-

дзі па праву ганарацца тым, што наша сістэма выхавання і адукацыі з'яўляецца самай перадавой у свеце. Зараз гэта прызнаюць нават нядобрачысліўцы Савецкай дзяржавы. Намаганні савецкай школы і сям'і, намаганні ўсяго савецкага грамадства ў нашай краіне выходзіць выдатная змена самаадданных будаўнікоў камунізма, носьбітаў асноўных рыс камуністычнай маралі.

Ніхто не збіраецца закрываць вочы і на тое, што ёсць яшчэ нямала сем'яў, дзе бацькі дрэнна выходзіць дзяцей. Нярэдка сустракаюцца і такія сем'і, у якіх маладыя бацькі па нявартасці няправільна ажыццяўляюць сямейнае выхаванне.

І кожнаму ясна, што дрэннае і няёмкае выхаванне прыводзіць да паяўлення ў нашым асяроддзі людзей, чужых савецкаму грамадству, людзей, не свабодных ад перажыткаў капіталізма.

У сямейным выхаванні выключна важная роля бацькоў. Наш часопіс з гэтага нумару і ўводзіць новы адзел — «Семінар для бацькоў».

У гэтым адзеле будуць друкавацца некаторыя работы выдатных савецкіх педагогаў па пытаннях сямейнага выхавання, а таксама артыкулы беларускіх настаўнікаў і навуковых работнікаў, якія займаюцца пытаннямі выхавання дзяцей у сям'і. У часопісе выступяць таксама бацькі, якія маюць станоўчы вопыт у выхаванні дзяцей. Яны падзяляцца сваім вопытам.

Хацелася б, каб наш «Семінар для бацькоў» стаў сапраўднай школай сямейнага выхавання, каб у гэты адзел часопіса бацькі звярталіся з усімі няяснымі пытаннямі і сумненнямі, з парадзі і пажаданнямі. Запрашаем бацькоў, і асабліва маці, чытачак нашага часопіса, пісаць нам аб тым, што яны хацелі б знайсці, прачытаць у нашым новым адзеле. Кіраўніком семінара будзе дырэктар Навукова-даследчага інстытута педагогікі тав. Сонцаў П. С.

Семінар для бацькоў мы адкрываем лекцыяй выдатнага савецкага педагога А. С. Макаренкі, якая друкуецца з некаторымі скарачэннямі.

Агульныя ўмовы сямейнага выхавання

А. С. МАКАРЭНКА

ВЫХАВАННЕ дзяцей — самая важная галіна нашага жыцця. Нашы дзеці — гэта будучыя грамадзяне нашай краіны і грамадзяне свету. Яны будуць тварыць гісторыю. Нашы дзеці — гэта будучыя бацькі і маці, яны таксама будуць выхавальнікамі сваіх дзяцей. Нашы дзеці павінны вырасці цудоўнымі грамадзянамі, добрымі бацькамі і маці. Але і гэта — не ўсё: нашы дзеці — гэта наша старасць. Правільнае выхаванне — гэта наша шчаслівая старасць, дрэннае выхаванне — гэта наша будучае гора, гэта — нашы слёзы, гэта — наша віна перад іншымі людзьмі, перад усёй краінай.

Дарагія бацькі, перш за ўсё вы заўсёды павінны памятаць аб вялікай важнасці гэтай справы, аб вашай вялікай адказнасці за яе...

Перш за ўсё звяртаем вашу ўвагу на наступнае: выхаваць дзіця правільна і нармальна значна лягчэй, чым перавыхаваць. Правільнае выхаванне з самага ранняга дзяцінства — гэта зусім не такая цяжкая справа, як многім здаецца. Па сваёй цяжкасці гэта справа пад сілу кожнаму чалавеку, кожнаму бацьку і кожнай маці. Добра выхаваць сваё дзіця лёгка можа кожны чалавек, калі толькі ён гэтага сапраўды захоча,

а апрача таго, гэта — справа прыёмная, радасная, шчаслівая. Зусім іншае — перавыхаванне. Калі ваша дзіця выходзіла няправільна, калі вы штосьці пражывалі, мала аб ім думалі, а то, бывае, і паленаваліся, запусцілі дзіця, — тады ўжо трэба многае перарабляць, папраўляць. І вось гэтая работа папраўкі, работа перавыхавання — ужо не такая лёгкая справа. Перавыхаванне патрабуе і больш сіл, і больш ведаў, больш цяпернення, а не ў кожнага з бацькоў усё гэта знойдзецца. Вельмі часта бываюць такія выпадкі, калі сям'я ўжо ніяк не можа справіцца з цяжкасцямі перавыхавання, і даводзіцца адпраўляць сына або дачку ў працоўную калонію. А бывае і так, што і калонія нічога зрабіць не можа, і выходзіць у жыццё чалавек не такі, як трэба. Возьмем нават такі выпадак, калі пераробка дапамагла, выйшаў чалавек у жыццё і працуе. Усе глядзяць на яго, і ўсе задаволены, і бацькі ў тым ліку. Але таго ніхто не хоча падлічыць, колькі ўсё-такі страцілі. Калі б гэтага чалавека з самага пачатку правільна выходзілі, ён больш узяў бы ад жыцця, ён выйшаў бы ў жыццё яшчэ больш моцны, больш падрыхтаваны, а значыць, і больш шчаслівы. А апрача таго, работа

перавыхавання, пераробкі, — гэта работа не толькі больш цяжкая, але і гаротная. Такая работа, нават пры поўным поспеху, наносіць бацькам пастаянныя непрыемнасці, зношвае нервы, часта псуе бацькоўскі характар.

Раім бацькам заўсёды памятаць аб гэтым, заўсёды старацца выходзіць так, каб нічога потым не давялося перарабляць, каб з самага пачатку ўсё было зроблена правільна.

У стары час лічылася, што бацькоўская ўлада мае нябеснае паходжанне: так хочацца богу. Аб шанаванні бацькоў існавала асобая запаведзь. У школах бацюшкі гаварылі аб гэтым, расказвалі дзецям, як бог жорстка караў дзяцей за непавагу да бацькоў. У Савецкай дзяржаве мы дзяцей не ашукваем. Нашы бацькі, аднак, таксама адказваюць за сваю сям'ю перад усім савецкім грамадствам і савецкім законам. Таму і нашы бацькі маюць вялікую ўладу і павінны мець аўтарытэт у сваёй сям'і.

Аб усім гэтым кожны з бацькоў павінен мець зусім яснае ўяўленне. Кожны павінен разумець, што ў сям'і ён — не поўны, бескантрольны гаспадар, а толькі старэйшы адказны член калектыву. Калі гэтая думка добра будзе зразуме-

та, то правільна пайдзе і ўся выхаваўчая работа.

Мы ведаем, што гэта работа не ва ўсіх аднолькава паспяхова праходзіць. Гэта залежыць ад многіх прычын і перш за ўсё залежыць ад прымянення правільных метадаў выхавання. Але вельмі важнай прычынай з'яўляецца і сама будова сям'і, яе структура. У пэўнай меры гэтае структура знаходзіцца ў нашай уладзе. Можна, напрыклад, рашуча сцвярджаць, што выхаванне адзінага сына або адзінай дачкі — куды больш цяжкая справа, чым выхаванне некалькіх дзяцей. Нават у тым выпадку, калі сям'я адчувае некаторыя матэрыяльныя цяжкасці, нельга абмяжоўвацца адным дзіцем. Адзінае дзіця вельмі хутка робіцца цэнтрам сям'і. Клопаты бацькі і маці, сканцэнтраваныя на гэтым дзіцяці, звычайна перавышаюць карысную норму. Любоў бацькоўская ў такім выпадку ад розніваецца пэўнай нервознасцю. Хвароба гэтага дзіцяці або яго смерць пераносіцца такой сям'ёй вельмі цяжка, і страх такога няшчасця заўсёды стаіць перад бацькамі і пазбаўляе іх неабходнага спакою. Вельмі часта адзінае дзіця прывыкае да свайго выключнага становішча і робіцца сапраўдным дэспатам у сям'і. Для бацькоў вельмі цяжка бывае затармазіць сваю любоў да яго і свае клопаты, і міжволі яны выхоўваюць эгаіста.

Толькі ў сям'і, дзе ёсць некалькі дзяцей, бацькоўскія клопаты могуць мець нармальны характар. Яны раўнамерна размяркоўваюцца паміж усімі. У вялікай сям'і дзіця прывыкае з самых малых год да калектыву, набывае вопыт узаемнай сувязі. Калі ў сям'і ёсць старэйшыя і малодшыя дзеці, паміж імі ўстанаўліваецца любоў і дружба ў самых разнастайных формах. Жыццё такой сям'і дае дзіцяці магчымасць практыкавацца ў розных відах чалавечых адносін. Перад імі праходзяць такія жыццёвыя задачы, якія адзінаму дзіцяці недаступны: любоў да старэйшага брата і любоў да малодшага брата — гэта зусім розныя пачуцці, уменне падзяліцца з братам або сястрой, звычка паспачуваць ім. Мы ўжо не гаворым, што ў вялікай сям'і на кожным кроку, нават у гульні, дзіця прывыкае быць у калектыве. Усё гэта вельмі важна іменна для савецкага выхавання. У буржуазнай сям'і гэтае пытанне не мае такога значэння, таму што там усё грамадства пабудавана на эгаістычным прыныце...

Наступнае пытанне, на якое можна звярнуць самую сур'ёзную ўвагу, — гэта пытанне аб меце выхавання.

— А ну вось, паглядзім, як вы займаецеся музыкай, — гаворыць інжынер Мінскага мотавелазавода Аляксандр Красоўскі сваім дочкам Але і Марыне.
Фота І. Змітровіча.

Кожны бацька і кожная маці павінны добра ведаць, што яны хочуць выхаваць у сваім дзіцяці. Трэба аддаваць сабе ясную справаздачу адносна сваіх уласных бацькоўскіх жаданняў. Ці хочаце вы выхаваць сапраўднага грамадзяніна Савецкай краіны, чалавека ведаючага, энергічнага, сумленнага, адданага свайму народу, справе рэвалюцыі, працавітага, бадзёрага і ветлівага? Або вы хочаце, каб з вашага дзіцяці выйшаў мешчанін, прагны, баязлівы, які-небудзь хітранькі і дробны дзялох? Патурбуйцеся, падумайце добра над гэтым пытаннем, падумайце хоць бы ўпотаі, і вы адразу ўбачыце і шмат зробленых вамі памылак і шмат правільных шляхоў уперадзе...

Нельга аддзяліць сямейныя справы ад спраў грамадскіх. Ваша актыўнасць у грамадстве або на рабоце павінна мець адлюстраванне і ў сям'і, сям'я ваша павінна бачыць наша палітычнае і грамадзянскае аблічча і не аддзяляць яго ад аблічча бацькі...

Вашы ўласныя паводзіны — самая рашаючая рэч. Не думайце, што вы выхоўваеце дзіця толькі тады, калі з ім размаўляеце або павучаеце яго, або загадваеце яму. Вы выхоўваеце яго ў кожны момант вашага жыцця, нават та-

ды, калі вас няма дома. Як вы апрачаецеся, як вы размаўляеце з іншымі людзьмі і аб іншых людзях, як вы радуецеся або сумуеце, як вы абыходзіцеся з сябрамі і з ворагамі, як вы смяецеся, чытаеце газету, — усё гэта мае для дзіцяці вялікае значэнне. Самыя нязначныя змяненні ў тоне дзіця бачыць або адчувае, усе павароты вашай думкі даходзяць да яго нябачнымі шляхамі, вы іх не заўважаеце. А калі дома вы грубыя або выхваляецеся, або п'янствуюце, а яшчэ горш, калі вы зневажаеце маці, вы ўжо робіце велізарную шкоду вашым дзецям, вы ўжо выхоўваеце іх дрэнна, і вашы недастойныя паводзіны будуць мець самыя сумныя вынікі.

Бацькоўскае патрабаванне да сябе, бацькоўская павага да свайго сям'і, бацькоўскі кантроль над кожным сваім крокам — вось першы і самы галоўны метадаў выхавання!..

Сапраўдная сутнасць выхаваўчай работы заключаецца зусім не ў вашых размовах з дзіцем, не ў прамым уздзеянні на дзіця, а ў арганізацыі вашай сям'і, вашага асабістага і грамадскага жыцця і ў арганізацыі жыцця дзіцяці. Выхаваўчая работа ёсць перш за ўсё работа арганізатара.

Станіслаў ШУШКЕВІЧ

Пайшла курка да лісачкі

Запрашала ліса курку
Да сябе у госці:
— Выйдзі, цыпка, за рэчаньку,
За кляновы мосцік.

А я ж цябе пачастую
Грэчкай і пшаніцай,
За гарою з крынічанькі
Напаю вадзіцай.

Падмяла я сцяжыначкі,
Падмяла дарожкі.

Ідзі, курка, ступай смела,
Не паколеш ножкі.

Разаслана на ўзгорачку
Мяккая салома,
Ты ж у мяне значуеш
Куды лепш, чым дома.

Пайшла курка да лісачкі,
За кляновы мосцік.
Засталіся ад курачкі
Кіпцюры ды хвосцік.

З пачутка

Хлопчык год трох-чатырох у гаспадарчым магазіне ўбачыў вісячую вупраж (хамут, лейцы і інш.) і, паказваючы на яе пальцам, гаворыць бацьку: «Тата, глядзі — конская адзежа».

Бацька з чатырохгадовым Сашам развучвалі песню «Навасёлы». Пры словах: «Станем навасёламі і ты і я» Саша спытаў: «А мама?»

М. ЧАРНЯўСКАЯ

Доктар

Міхасёк вынес з хаты лякарства і дае парсюку. Той не есць. Тады ён сілком запіхвае яму ў рот.

— Што ты робиш, Міхасёк! — запытала маці.

— Лячу парсюка.

— Ён не хворы.

— Ага, не хворы! А чаму ён увесь час стогне!

Міхась ЗАСТОЛЬСКІ

Трацавітая дзяўчынка

Як маленькую сяброўку,
Ляльку любіць Каця:
То расчэша ёй галоўку,
То пашые плацце.

То пагушкае на ручках,
То пацешыць байкай —
Як у лесе у дрымучым
Заблудзіўся зайка.

Ляльцы ловіць матылёчка
Шапачкай сваёю,
Праз шнурочак-паясочак
Скача перад ёю.

Спаць паклаўшы паміж кветак
У цянёк духмяны,
Ёй з пясочку шмат катлетак
Напячэ румяных.

За турботамі, за працай
Так і дзень мінае,
А самой лазабаўляцца
Часу не хапае.

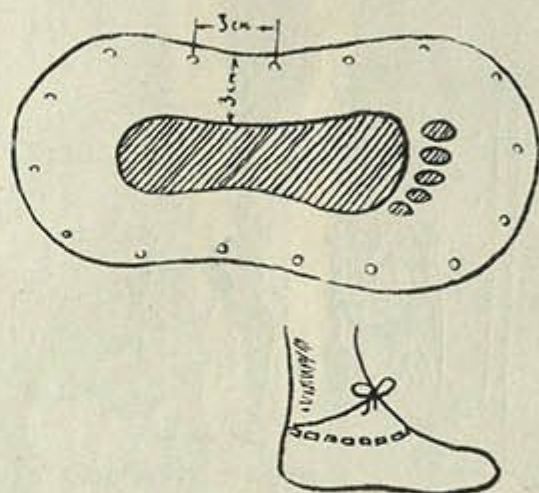
Андрэй АЛЕКСАНДРОВІЧ

Ж а р ы с н ы я п а р а д ы

СВАІМІ РУКАМІ

Тапачкі за пяць мінут. Па-стаўце ступню на газету, па-дэшву нагі акрэсліце алоў-кам. Дадайце па 3—3,5 см з усіх бакоў падэшвы — і выкрайка гатова.

Адрэжце тканіну па вы-крайцы, адступіце ад краёў выразанай тканіны на 1 см і прарэжце праз кожныя 3 см петлі, абмятайце іх ніт-камі. Затым працягніце ў петлі тасёмку. Зацягніце тасёмку на пад'ёме нагі. Та-пачкі гатовы.

В Я С Н У Ш К І

Бурый або карычневыя плямы, якія з'яўляюцца вяс-ной і летам на твары і ад-крытых частках цела — шыі і руках, увосень і зімой звычайна знікаюць.

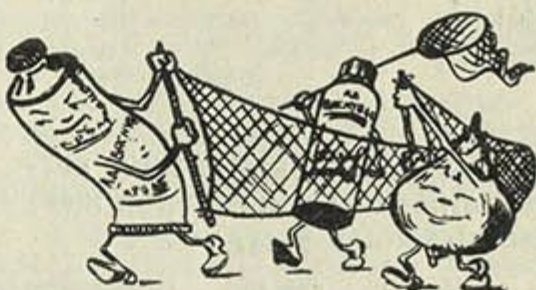
У людзей з далікатнай адчу-вальнай скурай (бландыны, рыжавалосыя) вяснушкі з'яў-ляюцца часцей і ў вялікай колькасці. Звычайна вяснуш-кі ўзнікаюць ужо ў дзіцячым узросце. Ва ўзросце каля 30 год колькасць вяснушак змяншаецца, яны святлеюць, а да 40—50 год большай часткай знікаюць.

Каб прадухіліць з'яўлен-не вяснушак, рэкамендуецца засцерагаць твар шыракапо-лым капелюшом, парасонам. Перад выхадам на вуліцу ў ранішнія гадзіны, асабліва ранней вясной, скуру можна змазаць спецыяльнымі так званымі ахоўнымі мазямі, крэмамі і пудрамі. Ахоўнай уласцівасцю валодаюць крэ-мы: «Маладосць», «Аўрора», «Землянічны», «Ахоўны крем», «Бярозавая эмуль-сія». Іх ужываюць пад пуд-ру. Пры працяглым прабы-ванні на адкрытым паветры лепш карыстацца наступным саставам: да збітага бялка дадаць 25 г гліцэрыны, 50 г

адэкалону і 20 г пудры. Твар пакрываюць тонкім слоём саставу.

Знішчэнне вяснушак дася-гаецца адбелваннем або ад-лушчваннем паверхневых клетак скуры.

Калі выступіла невялікая колькасць вяснушак або яны слаба афарбаваны, то зусім дастаткова рانیцой і ўвечары

праціраць скуру твару сокам рэпчатой цыбулі. Несумнен-ную карысць прыносяць ста-радаўні народны сродак — умыванне твару кіслым ма-лаком.

Для адбелвання скуры твару праціраюць 1—2 разы ў дзень сокам лімона або чырвоных парэчак. Можна некалькі разоў у дзень змаз-ваць вяснушкі сокам свежа-га агурка або сумессю соку лімона і сталовага воцату ў роўных частках. Для адлу-

шчвання ўжываюцца спе-цыяльныя мазі (па назначэн-ню ўрача) і крэмы. Уціранне крэмаў: «Маладосць», «Чыс-тацел», «Вясенні» выклікае лёгкае, амаль непрыкметнае, лушчэнне і паступовае зні-шчэнне вяснушак. Больш моцна лушчыцца скура ад ужывання маскі з буры: чайную ложку буры развесці вадой да атрымання кашкі; накласці яе на твар і пакі-нуць да поўнага высыхання, а затым змыць вадой. У пе-рыяд лушчання трэба час-цей прыпудрываць скуру, каб паскорыць працэс лу-шчання. Пасля адлушчвання скуры трэба добра змазаць змякчаючымі крэмамі на ноч і ахоўнымі — у дзённы час.

УМЕННЕ НАСІЦЬ АДЗЕЖУ І ДАГЛЯДАЦЬ ЯЕ

Адным з важных паказчы-каў культуры адзення з'яў-ляецца яе чыстата і акурат-насць — адсутнасць плям і пылу на адзежы, вычышча-ныя чаравікі, выпрасаваны касцюм, непакамечаны каў-нер кашулі і да т. п. Усё гэта дасягаецца ўменнем акуратна насіць адзежу, кла-патліва захоўваць яе і ўме-ла даглядаць.

Уменне насіць адзежу па-чынаецца з яе правільнага надзявання. Калі дзяўчына прывычалася адзявацца спяшаючыся, з сілай прасоў-ваючы рукі ў вузкія рукавы сукенкі, а юнак не лічыць патрэбным расшпільваць манжэты кашулі перад яе адзяваннем, то ўжо гэтыя, здавалася б, дробязі могуць хутка сапсаваць адзежу і прывесці яе ў непрыглядны стан.

Можна прывесці шмат прыкладаў няўважлівых ад-носін юнакоў і дзяўчат да сваёй адзежы: некаторыя з іх садзяцца, не выпрастаў-шы спадніцы або паліто, так што пасля некалькіх мінут сядзення ўтвараюцца непры-гожыя складкі; дома яны не павесяць пінжак або жакет на плечкі, а неакуратна кі-нуць на крэсла або павесяць, не выпрастаўшы, на кручок, ад чаго адзежа камечыцца і псуецца. Рэчы ў такіх лю-дзей хутка трацяць сваю форму і прыгожы выгляд, а неакуратны ўладальнік іх са здзіўленнем заўважае, што яго амаль новая адзежа вы-глядае старой і нязграбнай. Вельмі псуе адзенне звычка класці локці на стол, увесць

час засоўваць рукі ў кішэні і да т. п.

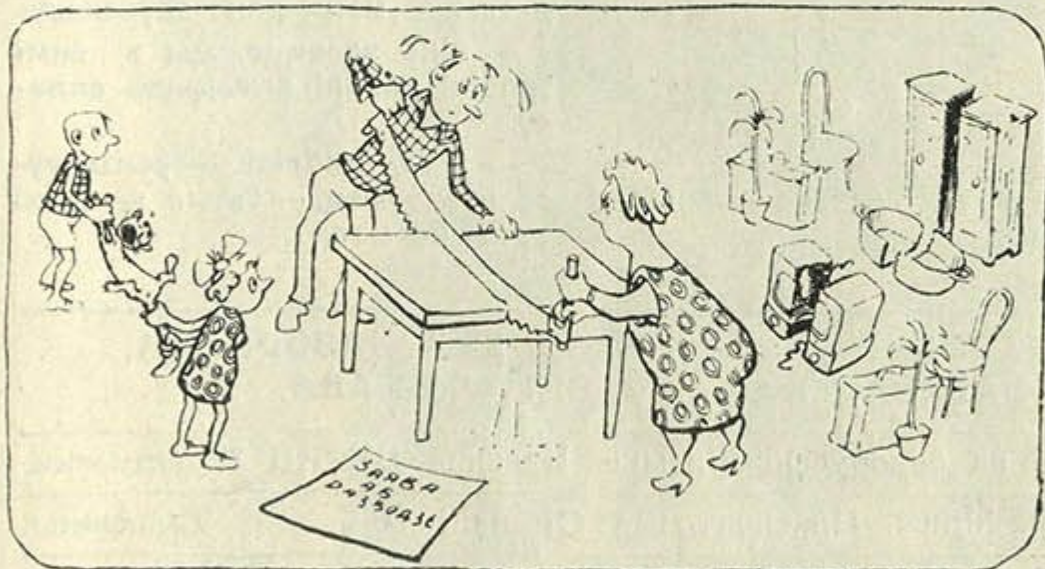
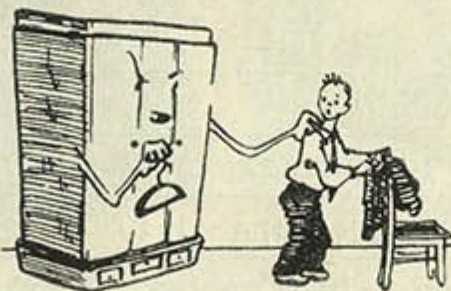
Некаторыя юнакі і дзяў-чаты не маюць звычкі што-дзённа чысціць свой касцюм або сукенку чыстай шчоткай (прамываючы шчотку час-ад-часу вадой). Пыл, бруд або кроплі дажджу, якія трапілі на адзежу, яны ў лепшым выпадку страсянуць не заў-сёды чыстай рукой. І вось тканіна забруджана, у яе зашмальцаваны выгляд.

Кожнаму чалавеку неаб-ходна сачыць, каб туалет быў заўсёды ў парадку, каб не было адарваных гузікаў, брудных плям, стаптаных аб-цасаў. Адзежа павінна быць заўсёды вычышчанай і вы-прасаванай, — пакамечаная сукенка або касцюм робіць непрыемнае ўражанне, як і нясвежая мужчынская кашу-ля або жаночая блузка.

Для таго, каб адзежа была чыстай і не страціла сваю форму, яе захоўваюць у шафе, павесіўшы на плечкі, прычым пінжак зашпільва-юць на ўсе гузікі. Штаны вешаюць на спецыяльных клямарах або акуратна пера-кідаюць цераз планку адзеж-най вешалкі, папярэдне пра-верыўшы, ці правільна яны складзены па складцы.

Рэчы з тонкіх тканін лепш за ўсё вешаць на плечкі, аб-шытыя тканінай (у гэтым выпадку пазбягаецца магчы-масць пашкоджання тканіны з-за нязначнай няроўнасці вешалкі). Для дэмісезонных паліто прызначаны вешалкі з расшыранай драўлянай часткай пасярэдзіне, дзякую-чы чаму захоўваецца форма каўняра паліто.

Трыкатажныя рэчы нель-га вешаць на плечкі або кру-чок — ад гэтага яны выцяг-ваюцца і трацяць сваю фор-му. Іх захоўваюць у ляжа-чым становішчы. Выцягну-тыя рукавы трыкатажных рэчаў з воўны трымаюць некалькі мінут на пары, воў-на садзіцца пад уплывам пары, і рукаў аднаўляе сваю форму.

Прынцыповы раздзел маёмасці.

Малюнак Л. Чурко.

Кулінарыя

КАРП, ТРАСКА ПАД СОУСАМ

500 г траскі (абезгалоўленай, выпатрашанай), 2—3 лыжкі алею. Соус: 80 г морквы, 80 г цыбулі, 50 г тамату-пюрэ, 2—3 лыжкі алею, соль, цукар, лімон або воцат, перац, чырвоны перац.

Ачысціць траску, старанна прамыць, адціснуць. Аддзяліць філе разам са скурай, парэзаць уоперак на кавалкі шырынёй у 4 см, пасаліць, падсмажыць, пакласці на доўгім блюдзе. Прыгатаваць соус для рыбы: гародніну ачысціць і абмыць, нарэзаць тонкімі палоскамі разам з ачышчанай цыбуляй. Пакласці ў каструльку з разагрэтым алеем, смажыць, дадаўшы 2—3 лыжкі вады, пасаліць, тушыць да мяккасці. У канцы тушэння дадаць тамату-пюрэ, заправіць па смаку соллю, цукам, воцатам, перцам, чырвоным перцам, можна дадаць гарчыцы. Соус павінен быць густым, кісласалодкага смаку. Рыбу на блюдзе паліць халодным соусам, упрыгожыць зялёнай салатай, ліставой капустай або галінкамі зеляніны пярэшкі. Такую рыбу можна падаць у гарачым выглядзе. Гэтак жа можна прыгатаваць карпа.

КАТЛЕТЫ З ЯЕК

7 яек, 20 г масла, 50 г цыбулі, 60 г булкі, $\frac{1}{8}$ л малака, 40 г тоўчаных сухароў, соль, перац, 50—60 г тлушчу для смажання.

Вымыць яйкі, 6 штук заліць халоднай вадой, звярнуць. Астудзіць у халоднай вадзе, ачысціць. Булку вымачыць у малаце, адціснуць. Цыбулю ачысціць, нарэзаць дробнымі кубікамі, падсмажыць да светла-жоўтага колеру. Булку і яйкі прапусціць праз мясарубку, дадаць сырое яйка, цыбулю, соль, перац, старанна расцерці. Рабіць маленькія даволі тоўстыя катлеткі, абкачаць у сухарах. Абсмажыць у тлушчы з двух бакоў. Асцярожна пераварочваць шырокім нажом або лапаткай, таму што яны лёгка распадаюцца. Падаваць са шпінатам, з бульбай, са стручковай фасоллю, таматным соусам, соусам з кропам, з сырой гароднінай — зялёнай салатай, памідорамі, салатай з агуркоў, квашанай капустай і да т. п.

Чытачы прапануюць:

ВАДЗЯНЫ КЕКС

50 г свежых дражджэй, 3 яйкі, 300 г сметанковага масла (частку масла да 200 г можна замяніць маргарынам) добра расцерці, затым дадаць муку і замясіць густое цеста. Завязаць свабодна цеста ў марлю і апусціць у вядро з халоднай вадой, калі ўсплые наверх, узяць яго зноў на стол і дадаць 1,5 шклянкі цукру, ванілін і разынкі. Усё гэта зноў перамясіць і цеста гатова для выпечкі.

СМАЧНЫ ТОРТ

Узяць 500 г кіслю з цукам, пажадана ярчай колерам, 3 яйкі, 200 г маргарыну, 3 шклянкі малака, 1,5 чайнай лыжкі пітной соды, дадаць туды мукі і замясіць цеста лыжкай да такой гушчыні, каб цеста само разышлося па блясе. Паставіць пячы. Атрымаецца смачны торт.

Для выпечкі тарту ў печы «Цуда» бярэцца палавіна нормы.

ПАРЫС А.

На нашых вокладках

На першай: Паліна Вазміцель — ударніца камуністычнай працы работніца Магілёўскага завода штучнага валакна.

Фота А. Дзітлава.

На чацвёртай: студэнтка БДУ Валянціна Залужская, удзельніца харэаграфічнай студыі Палаца культуры прафсаюзаў.

Фота І. Стэца.

Замежны гумар

У СЯМ'І БАКСЕРА

З ЗАПІСНОЙ КНІЖКІ
МАРКА ТВЭНА

— Дарагі мой, хто перамог?

Шум нічога не даказвае. Курыца, знёшы яйка, часта квоха так, як быццам знесла невялікую планету.

— Паспрабуйце вадой...

САКРЭТ ПОСПЕХУ

Аднойчы ў славуэтага фінскага лыжніка Вейка Закуіненна спыталі:

— Як трэба зрабіць, каб атрымаць перамогу?

— Вельмі проста, — адказаў чэмпіён, — трэба бегчы крышку хутчэй, чым твае праціўнікі.

У час спаборніцтваў на лёгкай атлетыцы адна старая жанчына спытала ў судзі:

— Чаму гэтыя мужчыны ўвесь час бягуць па кругу?

— Дык жа першы атрымае прыз! — адказаў ён.

— А чаго бягуць тады астатнія?

У МУЗЕІ СПОРТУ

Гэта пераможца. Як жа выглядаў пераможаны?

«ВЫГАДНАЯ СПРАВА»

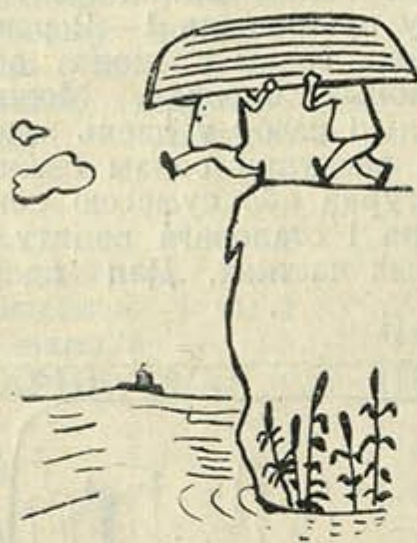
Англіійскі пісьменнік Шэрыдан хадзіў на паляванне, але заўсёды вяртаўся дадому з пустым ягташам. Аднойчы ён убачыў чалавека, які глядзеў з варот на чараду хатніх качак, што плавалі па сажалцы.

— Колькі вы возьмеце, — спытаў Шэрыдан, — калі я выстрэлю ў гэтых качак? Хопіць вам пяці крон!

Чалавек кінуў галавой. Шэрыдан аддаў яму грошы і выстрэліў. Паўтузіна качак аказаліся забітымі. Апускаючы іх у ягташ, Шэрыдан заўважыў:

— Мне здаецца, мы з вамі зрабілі даволі выгадную справу.

— Я — асабліва, — усміхнуўся незнаёмец. — Гэтыя ж качкі зусім не мае.

— Франц, далёка яшчэ да вады!

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, Т. Т. ДЗМІТРЫЕВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, М. М. ТУР, В. І. ФІЛПАВА.

АТ 08261.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларусском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 8/III-60 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна, 103.

Тэлефоны:

адказ. рэдактара—3-17-51, адказ. сакратара—3-38-14, аддзелаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры—3-38-24.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 206.000 экз. Зак. 105.

1. Шарсцяная прыгожая сукенка не адразная ў таліі з вялікім мяккім каўняром. Шырокі пояс завязваецца ўперадзе. Рукавы цэльнакроеныя.
2. Веснавое прамое паліто з засцежкай на тры гузікі.
3. Прыгожая сукенка з кароткім жакетам для дзяўчат са шчытнага шоўку або шэрсці. Сукенка адразная ў таліі.
4. Арыгінальная сукенка прыгожага крою з драпіроўкай. Рукавы ўстаўныя.
5. Сукенка для работы з вельвету аздоблена белым каўняром і манжэтамі. Рукавы ўстаўныя. Размеры любыя.
6. Веснавыя нацыёмы для дзяўчынкі і хлопчыка з тканіны ў дробную клетку.
7. Прыгожая сукенка з шоўку для маладой жанчыны. Папярочныя складкі-зашчыпы застрочаны па таліі ў выглядзе карсажу. Спадніца злёгку прысабрана. Рукавы цэльнакроеныя.

(Мінскі Дом мадэлей).

